

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ս. ԿԼԻՄՈՎ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Յ Ե Վ.

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱՅՈՒՄԸ

ВНЕШОТЕНА
ИНСТИТУТ
ИСТОРИИ
Академия наук
СССР

371.4

4-54

371.4

4-54

Ս. ԿԼԻՄՈՎ

VA 144
MAR 2017

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ
Յ Ե Վ
ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱՅՈՒՄԸ

Թարգմանեց Վ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՅԱՆ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ПОСТОВОЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ՊԵՏԶՐԱՏ, ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1981

122 MAY 2013

18129

ՊԵՏՐԱՅԻ ՏՊԱՐԱՆ
ԳԼԱՎԼԻՏ 6958 (Բ)
ՀՐԱՏ. № 1897
ՊԱՏՎԵՐ 5625
ՏԻՐԱԺ 1.500

36 228 - 66

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այստեղ մենք չենք առաջադրել սպասիչ կերպով լուսարանելու ընդհանուր կրթութեան և գյուղական տարրական դպրոցների վերակի համար մղվող պայքարի հեռ կատարած բոլոր խնդիրները: Այստեղ հետապնդվում է մի համեմատ խնդիր, այն է՝ զենել մի շարք խնդիրներ դպրոցի կապի մասին խորհանդեսությունների և կոլանտեսությունների հետ, վերաբերյալ «գյուղական դպրոցների ճնշող մեծամասնությունը կոլանտեսական յերեխաներին արտադրական աշխատանքի մեջ ներգրավելու ձևերը զեռ չի գտել: Նվաճում է համարվում դպրոցի համար, յեթե դպրոցը բարձր խրմբերի յերեխաների համար ամալա մեջ մի քանի ժամա աշխատանք և ստեղծել: Մեր դպրոցականների համար արտադրական աշխատանք տանելու հնարավորություն ստեղծելու և այդ աշխատանքի միջոցով սովորեցնելու հարցը համարյա զեռ չյուժված խնդիր է» (Լուստողկումաւի «Կոմլուտսիզմի յուն» զեկալարող քաղաքական որդանի № 3-ի առաջնորդողից): Բացի այդ՝ մենք պատմելու յենք այն խնդիրները և պարտականությունների մասին, վորոնք զրվում են հողային և կոլանտեսական մարմինների և բոլոր մյուս գյուղատնտեսական կազմակերպությունների վրա՝ ընդհանուր կրթութեան և գյուղական տարրական դպրոցների աշխատանքի վորակի համար մղվող պայքարին մասնակցելու գործում, ի նկատի ունենալով, վոր մեղանում մինչև որս մեր բոլոր կազմակերպությունների աշխատանքի այդ կարեւոր բնադալաւին չեն հասկացել այն ուշադրությունը, վորին նա արժանի յե: այն ինչ այդ խնդիրները շատ

կարելուր են և դրանց իրազործումը նրանց պարտականություններից մեկն և համարվում նաև վերջին՝ XV Համառուսական Թորհուրդների Համագումարի վերջումներով, վերսկզ ապաված և. «Համագումարը բոլոր պետական և տնտեսական կազմակերպությունների, բոլոր գործադիր կոմիտեների և խորհուրդների պարտականություններից մեկն և համարում՝ ընդհանուր կրթության և դպրոցների պոլիտեխնիկացման գործը, դիտել վերջևս խորհրդային իշխանություն մարտական խնդիրը, վոր անբախտելի կերպով կապված և սոցիալիստական շինարարության ամբողջ գործի հետ»:

Ս. ԿԼԻՄՈՎ

1931 թ. մարտի 7.

Մոսկվա

ԸՆԳՀԱՆՈՒՐ ՈՒՍՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴՊՐՈՑԻ ՊՈԼԻՏԵՆՆԻ-
ԿԼՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԴՎՈՂ ՊԼՅՔԱՐԸ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱ-
ԿԱՆ ԱՐՇԱՎԻ ԲԱՂԿԱՅՈՒՑԻՉ ՄԱՍՆ Ե

Կուսակցության գլխավոր գծի հաստատ և հետև-
վողական վերադարձը մեզ հակայական հաջողություն-
ների և ապահովել սոցիալիստական շինարարության
գործի համար մեր յերկրում: Այդ մասին ամենից ցայ-
տուն կերպով պկայում են սոցիալիստական շինարա-
րության հնգամյա պլանով նախատեսված տեմպերի
կատարումը և գերակատարումը, լայն ծավալված սո-
ցիալիստական մրցումը և հարվածաշունթյունը, ախ-
տիվ և ծավալուն պայքարը հնգամյակի յերրորդ վըճ-
ուսկան տարվա ծրագրին իրադրծելու և սոցիալիստա-
կան եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումն ավարտելու հա-
մար: Սոցիալիզմի կառուցման այդ հաջողությունները
պարբանալներել մեն կուլտուրական չարժան լայն ծա-
վալումը մեր յերկրում և հիմք են ստեղծել ընդունելու
աշխարհի— պատմական վարեմիտություն ունեցող—
վորոշում, ինչպիսին և ընդհանուր պարտադիր տարրա-
կան ուսում մացները:

Յերկրի կուլտուրական մակարդակի բարձրացման
գործում և անդրադիտություն դեմ մղված պայքարում
մենք կարճ ժամանակամիջոցում հասել ենք մշտական
հաջողությունների: Այստեղ, այս ֆրոնտում մենք
նույնպես կարճ, արտոմական ժամանակվա ընթացքում
կհասնենք և կանցնենք կապիտալիստական յերկրներից:
Իսկություն մոտ ժամանակներում և ընդունված յեղել
մի պատմական վորոշում ընդհանուր տարրական կրթ-

Թուրքիայի մայրաքաղաք Կոստանուբուլում¹⁾, վերջ նախապատրաստված և չեղել կուսակցութեան և իշխանութեան ամբողջ նախընթաց աշխատանքով, վաղջ սոցիալ-լիստական շինարարութեան ընթացքով: Չնայած դրան՝ 1930-31 ուսումնական տարում մենք հասել ենք այնպիսի հաջողութիւններ, ինչպիսին և տարրական դպրոցներում սովորողների թիւի 14 միլիոնի հասցնելը: Գաղափար են 43 հազար նոր կոմպլեքսներ: Տարրական դպրոցների ուսուցիչները կազմելը 60 հազարի յետ հոսանք: Բանխորական ուսումնական և ավանդուած փաստորեն սկսել են ընդհանուր տարրական կրթութեան իր անցնել յոթնամյա կրթութեան: Ցարկովի որոշ հաշվածված աղբութեանները միայն խորհրդային իշխանութեան պայմաններում հնարաւորութեան ստացան ստեղծել իրենց՝ աղբային բոս ձեւի և պրոլետարական բոս բովանդակութեան՝ կուլտուրան: Ավելի քան 70 լեզուներով տարրական դպրոցներ և լիկէայաններ են գործում:

Վերադառնալով հետապնդութեան և կուսակցութեան շանքերի, վերադառնալով լաւորեն ծափարկած կուլտուրական շարժման՝ յերկրում անդրագիտութեանը պակասել է 28 տոկոսով, այնինչ ցարական Ռուսաստանը տասնյակ տարիների ընթացքում իր նպատակներն աչգ ընադատւում կարող էր թելել միայն վեր տոկոսներով:

1) Գաղափարական պատերազմից հետո տարրական կրթութեան տարեկան 3-5 տոկոս աճում և ավել: 1928-29 թ. տարեկան Միութեան մեջ ընդգրկումը հալապար էր 9 միլիոն 797 հազարի (1914-15 թ. 7 միլիոն 236 հազարի դիմաց): 1928-29 թ. համեմատութեամբ ավելացավ 20,3 տոկոսով: Բացարձակ թվերով այն հասավ 11 միլիոն 790 հազարի կամ 92,6 տոկոսով դպրոցական հասակ ունեցող յերկրների դպրոցով աղահավելուն (միջպատերազմյան 48-50 տոկոսի վախճան): (տեղեկութեանները վերցրած են ընդ. Բուրնովի արտատահմանյան ժուրնալիստներին 1930 թ. ոգոստոսի 3-ին տված ինտերվյուից):

Բաց ինչքան էլ վեր խոշոր լինեն մեր հաջողութեանները կուլտուրական Փրոնտում, այնուամենայնիւ կուլտուրական շինարարութեան տեմպերը զեռ յետ են մնում ընդհանուր սոցիալիստական արշավի տեմպերից: Սոցիալիստական շինարարութեան խնդիրները պահանջում են, վեր ամբողջ կուլտուրական աշխատանքը հասնի ամենարագըր աստիճանի: Մենք չպիտի մոռանանք, վեր յերկրում զեռ միլիոնավոր անգրագիտներ կան, և վեր, ծափարկով մեծ աշխատանք ընդհանուր կրթութեան իրականացման համար, մեղմում՝ «Դեռ չի վերացված—քի՛ ուսումնական տարվա ընթացքում և քի՛ մինչև լրիվ քառամյա կամ յոթնամյա դասընթաց վերացնելը— դպրոցականների մասսայական մալումը դպրոցներից և, վեր ամենագլխավորն է, դպրոցի աշխատանքի վորակը դեռ չափազանց յետ է մնում Մարքս-Լենինյան մանկավարժութեան պահանջներից և ժողովրդական տնտեսաքայան սոցիալիստական վերակառուցումից» (Համասուտական XV համագումարի վարչութեան իր):

Սրա հետ միասին մենք պիտի հիշենք, վեր քառամյա դպրոցի սահմաններում ընդհանուր ուսում մայրաքաղաք և նկատվի «վերադառնալով միայն ստալին քայլ՝ ընդհանուր պարտադիր դպրոցական ուսման ճանապարհին»: Վերադառնալով դյուզաւոտութեան սոցիալիստական վերակառուցման խնդիրները հրամայականորեն թելադրում են մեզ անհրաժեշտորեն պայքարել ընդհանուր կրթութեանը դյուզում յոթնամյա դպրոցի տված դիտութեան սահմաններին հասցնելու: Դրա համար ամեն մեկը պետք է գիտակցի, վեր աչքա յերկրորդ Փրոնտ չկա, ինչպես անցյալում մենք անխանում էլինք կուլտուրական շինարարութեան Փրոնտը, այլ կա սոցիալիստական ծափարկած արշավի ընդհանուր Փրոնտ, և վեր կուլտուրական շինարարութեան Փրոնտը, ընդհանուր ուսման Փրոնտը որդանական բողկացուցիչ մասն է ընդհանուր սոցիալիստական շինարարութեան՝ դյուզում և քաղաքում: Կուլտուրական շինարարու-

թիւան Ֆրոնտըր դասակարգային կատաղի պայքարի ճա-
կատն է, ուր դասակարգային թշնամիները (փուլակը,
նեպճանը և տերտերը) գազազած կերպով դիմադրում
են մեր արշափին:

XV հուսակցական համագումարը սափել է հատու և
պարզ դերեկախով աշն մասին, փոր «Ընդհանուր պար-
տադիր տարրական կրթություն մտցնելը և անգրագի-
տության վերացումը պիտի հանդիսանա կուսակցու-
թյան մոտագա ժամանակաշրջանի մարտական խրե-
դիրը»:

XV համաուսական խորհուրդների համագումա-
րը բաղմարդմանի քննեց ընդհանուր կրթութեան խրե-
դիրը և իր վորոշման մեջ, հանրագումարի բերելով ար
դեն կատարած աշխատանքը, դժեց ընդհանուր կրթու-
թյան և մոտագա ժամանակներում պոլիտեխնիկացման
դործունեութեան ծավալուն ծրագիրը: Այդ մեծ ծրա-
գրի իրագործումը հանդիսանում է հնգամյակը չորս
տարում իրագործելու անհրաժեշտ և լրիվ աստիճան
պայման: Խորհուրդների համագումարը իր վորոշում-
ներում արձանագրել է.

«Համագումարը նշում է, վար ընդհանուր կրթու-
թյուն մտցնելու արագ տեմպերը և անգրագիտության
վերացումը, ինչպես և ժողովրդական լուսավորության
ամբողջ սխառնի վերակառուցումը պոլիտեխնիկացման
սկզբունքների հիման վրա, անհրաժեշտ և ապահովող
պայմաններ կդառնան ժողտնտեսության հնգամյա պր-
լանը չորս տարում իրագործելու և դրանով իսկ իրա-
պես կնպաստեն համաշխարհային պատմական խնդրի
լուծման, այն է՝ հասնել և անցնել կապիտալիստական
յերկրներին»:

Ամբողջ յերկրի, բոլոր կազմակերպութեանների,
ամբողջ խորհրդային հասարակայնութեան ուշադրու-
թյունը պիտի մենտրոնացած լինի այդ վորոշումների
իրագործման վրա և հսկայական քաղաքական նշանու-
կություն ունեցող ընդհանուր կրթութեանը թերադիտ-
հասող մտայնութեան դեմ մղվող պայքարի վրա, փոր-

պեղի ջախջախիչ կերպով հարվածներ բոլոր սպորտու-
նիստական արամադրութեանները, փորոնք ընդունակ
են ուժեղացնելու գասակարգային թշնամու դիմադրու-
թյունը և դանդաղեցնելու մեր առաջ դրված խնդիրնե-
րի իրագործումը: Պայքարն ընդհանուր կրթութեան հա-
մար աշն պահին, յերբ «մենք մտել ենք սոցիալիզմի
ժամանակաշրջանը», փոշ միայն պայքար է քանակա-
կան ցուցանիշների համար, այլ միաժամանակ և պայ-
քար է ամբողջ դպրոցական աշխատանքը պոլիտեխնի-
կական հիմքերի վրա վերակառուցելու համար, այդ
աշխատանքի փորակի մաքսիմալ բարձրացման համար:

Ընդհանուր կրթութեան մտցնելը և իրականացնե-
լը՝ նշանակում է լայն հող ստեղծել կադրերի պատ-
րաստման համար: Տարրական դպրոցը, առանց դեռևս
փորակյալ լանդիները պատրաստելու, մեր պայմաննե-
րում հանդիսանում է առաջին ողակը կադրերի պատ-
րաստման դործում: Ուստի հարկավոր է աշխատանքն
այնպես դնել, վոր սովորողների հետագա մասնագիտա-
ցումն ապահովող դիտելիքներ տրվեն:

Ստեղծել իտական պոլիտեխնիկական դպրոց—ահա
աշն մարտական խնդիրը, վոր դրված է մեր բոլորի ա-
ռաջ: Պետք է հիմնել այնպիսի դպրոց, վոր իր աշխա-
տանքի ընթացքում սաներին ծանոթացնի թե՛ տեսակա-
նում և թե՛ գործնականում հասարակական արտադրու-
թյան հիմնական տեսակներին, առ հիմնական արտա-
դրական պրոցեսների պիտական ըմբռնում և ժամանա-
կակից աշխատանքի հիմնական գործիքների հետ վար-
վելու ունակութեան:

Պայքարելով դպրոցական աշխատանքի փորակի,
պոլիտեխնիկական դպրոցի համար, դրանով իսկ մենք
պայքարում ենք աշխարհի մարդիկ պատրաստելու հա-
մար, փորոնք ընդունակ կլինեն տիրապետել տեխնի-
կային, կառուցել սոցիալիստական տեխնիկան, աշն ա-
ռաջ շարժել, փորոնք ընդունակ կլինեն կառավարել
խորհրդային յերկիրը:

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ ԱՐՏԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԶ
ՆԵՐԳԻՐԱՎԵԼՈՒ ՁԵՎՆԵՐԸ

Կոյունեստոքյունը, խորհանոեստոքյունը, մեքենա-
տրակտորային կայանը—վարպետ դպրոցական աշխա-
տանքների ղեկավարող սկզբունք

Գյուղական դպրոցի աշխատանքի վորակի պորբե-
մի լուծումը հիմնականում կախված է նրանից, թե
դպրոցն իր շրջանի բոլոր հասարակական—քաղաքական,
կուլտուրական և տնտեսական խնդիրները լուծման
հարցում ինչ տեղ կգրավի։ Մեր պայմաններում դրո-
ցոցն ընդհանուր սոցիալիստական շինարարության մեջ
պիտի լինի մի վորոշ հատված՝ ոժանդակելով կուսակ-
ցությունը, խորհուրդներին, կոմսոմոլին՝ վորոշ գործ-
նական խնդիրներ իրականացնելու։ Իսկ դպրոցի հա-
մար այդ նշանակում է, վոր նա իր ամբողջ աշխատան-
քը պիտի կազմակերպի աշխույժ, վոր իր բոլոր ուսու-
նական մատերիայը կառուցել գործնական կյանքի հիմ-
քերի վրա, կոլտնտեսության, խորհանոեստության և
մեքենա—տրակտորային կայանները աշխատանքի ու
պայքարել վրա։

Կոլտնտեսություն, խորհանոեստություն, ՄՏԿ.—
ահա ինչը պիտի լինի գյուղական դպրոցի աշխատանքի
ղեկավարող սկզբունքը։ Միայն այս պայմանով մենք
կկարողանանք շարժապել դպրոցական կրթությունը
մեր սոցիալիստական շինարարության տեսականի և
գործնականի հետ։ Միայն այս ուղղությամբ կարելի չի
խոսել գյուղական դպրոցի աշխատանքի պոլիտեխնի-
կական հիմունքներով վերակառուցելու մասին, վորով-
հետև՝

«Մենք չեյինք հավատա ուսմանը, դաստիարակու-
թյանը և կրթությանը, յեթե մա սանմանափակված լի-
ներ միայն դպրոցի պատերում և կտրված բուռն կյան-
քից» (Լենինի **ՔԿՄ** համագործարում արտասանած
հատից)։

Ոնորի աշակերտի դրումը վոչ վորի մեջ տարակու-

սանք չի դարձնելի՝ դա խակական պոլիտեխնիկական
դպրոց կառուցելու միակ և ճիշտ ուղին է, վորը պիտի
ծառայի աշխատանքի վորակի բարձրացմանը և լուծի
ուսման և արտադրական աշխատանքի շարժապման
հարցը։

Իսկ ինչպես էր գյուղական դպրոցի աշխատանքը
մինչ այժմ և ինչպես էլն դրված դպրոցում արտա-
դրական աշխատանքի և ուսման խնդիրները։

Մինչ այժմ ամեն մի գյուղական դպրոց պիտի ու-
նենար իր դպրոցական հողամասը, իր տնտեսությունը,
իր վորբրիկ աշտնտեսությունը. և դրա համար ամեն մի
դպրոցի տրվում էր հողամաս։

Ինչ կարելի չի ասել այդ վորբրիկ աշտնտեսու-
թյունների մասին, այդ դպրոցական հողամասերի մա-
սին։

Ըստ Լուստոդկոմատի բնութագրման՝ դպրոցական
այդ տնտեսությունների դրությունը մի տարի առաջ
վատ էր։ Դպրոցներում աշխատանքային պրոցեսներին
նյութական սարքավորումը 10 տոկոսից ավել չէր։ Շատ
հողամասեր անշատված էն յեղել դպրոցից, անպետք էն
յեղել։ Կարելի չի ուղղակի ասել, վոր մեկ տարվա բն-
թագրում շատ քիչ բան է վորակել այդ գործում։

Վորպես ընդհանուր վշտոն, այդ դպրոցական հո-
ղամասերը ցուցադրական և կրթական նշանակություն
չեն ունեցել և չունեն։ Մանուկների աշխատակներ դրա-
րոցական այդ հողամասերում շատ քիչ է գործադրվել,
իսկ հաճախ բոլորովին չի գործադրվել։ Այդ կարելի
չի ասացուցել ըստմաթիվ որինակներով՝ վերցրած
թեկուզ հենց Մոսկվայի մարդի դպրոցների աշխատան-
քի պրակտիկայից։ Վորպես ընդհանուր կանոն՝ այդ
հողամասերը հասկացված էլին դառալիս կուլտուրա-
ների՝ առանց վորոշելու կանոնավոր ցանքաչրջանառու-
թյունը, առանց աղբային կամ քիմիական պարարտա-
ման, և, իհարկե, բերքատվությունն այդ հողամասե-
րում լինում էր չափազանց ցածր։ Շատ հաճախ այն
հողամասերում, վորոնք ավելի փոխափություն էլին

պարունակում, մարդերը ցածր ելին արվում, իսկ այն հողամասերում, մորոնք ապելի քիչ խոնավութուն էր, պարունակում, մարդերը բարձր ելին արվում, և հետևանքն այն էր լինում, մոր ցածր մարդերում ամեն ինչ նեխում էր, իսկ բարձր մարդերում՝ չորանում:

Ընդհանրապես այդ հողամասերը այն չեյին, ինչ մենք ցանկանում էինք:

Այս դրության պատճառն այն է, մոր մենք դյուղատնտեսական պերտնալի պակաս ենք ունեցել, և հողամասերը ցրված են յեղել: Դպրոցական ամեն մի այդպիսի հողամաս, մոր մեղացած և յեղել առանց դյուղատնտեսի հոգատարության, յեղել և խցճուկ դրության: Մեր գլխենք, մոր մեր չրջանների մեծ մասում սահմանափակ թվով գյուղատնտեսներ ունենք, այն էլ աշխատանքով խիստ ծանրաբեռնված: Իհարկե այդ դրության մեջ յեղած ագրոպրոտնալը չեք կարողանա այդ հողամասերով պարզվել: Իսկ ուսուցիչը գյուղատնտեսական հարցերից ընդհանուր առմամբ քան չի հասկանում:

Մյուս պատճառը— դա հասարակական ուշադրության բացակայությունն է դեպի դպրոցական հողամասերը: Չնայած այստեղ դրության ունեցող դժվարություններին, այնուամենայնիվ մենք կկարողանալենք դպրոցական հողամասերում գործը լավ դնել: Յեւ այստեղ պետք է ուղղակի ասել, մոր միջ հողօդկամաւոր, միջ նրա տեղական մարմինները և մանափանդ գյուղատնտեսները, ինչպես և ժողովաւարմիներն այս խնդրին հարկ յեղած ուշադրությունը չեն դարձրել, չնայած կառավարության մորոշմանը, մոր նրանց պարտաւորեցնում է՝ «աշխատանքային ոգևություն ցույց տալ դպրոցական հողերի մշակմանը (վարելը և նման՝ մանուկ ուժերից վեր՝ դաշտային աշխատանքներ), ինչպես և այդ գործի մեջ քաշել գյուղացիական հասարակական փոխադարձ ոգևության կոմի-

տեներին և այլ հասարակական կազմակերպություններին»¹⁾:

Այսպես և յեղել մինչ այժմ: Բայց այսպես չարունակել չի կարելի: Պատկերն այժմ կտրուկ կերպով պիտի փոխվի և նոր յեղանակով պիտի մտնի այն հարցը, թե ի՞նչ ձևով պետք է լուծվի արտադրական աշխատանքի և ուսման շաղկապման խնդիրը, թե ի՞նչ ձևով դրոցը պետք է մտնի հասարակական-քաղաքական, կուլտուրական և տնտեսական խնդիրների լուծման մարտը:

Կարգի ուսումնա-արտադրական ծրագիրը—

ձեռնարկության ընդհանուր արտադրական և տրևտեսական ծրագրի բաղկացուցիչ մասն է

Յերկրում ծախսված կոյտնտեսական շաղկապման լայն թափն ապահովում է «ԽՍՀՄ-ը հնգամյակի վերջում հիմնականում կոյեկտիվացնելու» և դրա հիման վրա կուլտուրական իրրե դասակարգ վերացնելու խնդրի լուծումը: Հնգամյակի յերրորդ տարում մենք գործնականում արդեն լուծել ենք ավելի քան 50 տոկ չքավորմիջակ տնտեսություններ կոյեկտիվացնելու խնդիրը, մորը համաշխարհային-պատմական նշանակութուն ունեցող հաղթանակ է և մորը ապահովում է գյուղատնտեսության մեջ սոցիալիստական սեկտորի գերակշռումը անհատականից: Կարեւորագույն հացահատիկային չրջաններն այս տարի արդեն վերջացնում են համառարած կոյեկտիվացումը:

Կոյտնտեսական լայն աճող ալիքի հետ աճում է նաև գյուղատնտեսության մեքենայացումը: Այսպես՝ 1930 թվին ԽՍՀՄ-ի կար 258 ՄՏԿ, 1931 թ. պետք է լինի 680 նոր ՄՏԿ, իսկ Խորհրդային Միության մեջ պիտի ծախսվի 1 հազար 140 նոր ՄՏԿ, և արդեն այս դարնանք Միության մեջ պիտի աշխատեն նոր ծախսված 1 հազար 105 ՄՏԿ հետ: Միաժամանակ մենք արդեն ունենք աստիճանաբար մեծացող խորհատնտեսությունների ցանց:

¹⁾ ԽՍՀՄ-ի ԺԿԿ 25/X 1929 թ. վարչութից:

Ծախարխող կոլտնտեսական և խորհրդատեսական շարժման պայմաններում, մեր գյուղատնտեսությունում ուժեղ մեքենայացման պահին, գործնականում իրագործելով Լենինի ցուցումներն այն մասին, «Վորժու-նեյուքյան ամեն մի քայլը դպրոցում, դաստիարակու-թյան, կրթության և ուսման ամեն մի քայլը անփակ-տելի կերպով պիտի կապել ամբողջ աշխատավորու-թյան պայքարի հետ շահագործողների դեմ», — այս նոր պայ-մաններում մեր դպրոցը չի կարող աշխատել հին մե-թոդներով: Մանուկների դաստիարակության և կրթու-թյան ամբողջ գործը պետք է կադմակերպել այն հի-մունքներով, «վոր նրանք ակտիվ մասնակցեն կոլտնե-սության, խորհրդատեսության և ՄՏԿ-ների արտադրա-կան, հասարակական-քաղաքական և կուլտուր-կենցաղային ամենորոյա կյանքին ու աշխատանքներին: Պոլի-տեխնիկացման 1-ին համագումարի փորձումների մեջ ուղղակի գրգռված է, «վոր «դպրոցի պոլիտեխնիկացումը իրականանալու չի»:

«ա» կոնկրետ արտադրությունը կցելու, դեպի այդ արտադրությունը պոլիտեխնիկական մոտեցում ունե-նալու միջոցով:

բ) աշակերտական արտադրական աշխատանքի մի-ջոցով:

գ) դպրոցը ձեռնարկության՝ խորհրդատեսության և կոլտնտեսության՝ արտադրական և տնտեսական պր-լանի մեջ ներգրավելու միջոցով»:

Դպրոցն իսկապես հասարակական և արտադրական պրոցեսներին հարողակից դարձնել և մնալ դպրոցի սեփական հողամասերի հին դիրքերի վրա — անկարելի չէ: Յեւ ահա աշտեղ է, «վոր աշխատանքը պետք է այլ կերպ կառուցել:

Այս խնդիրը մեր պայմաններում պետք է լուծվի այսպես. համատարած կոլեկտիվացման շրջաններում, ինչպես և վոր համատարած կոլեկտիվացման շրջաննե-րում, ուր կա սակայն խորհրդատեսություն, կոլտնտե-սություն և ՄՏԿ, — դպրոցը չունի իր դպրոցական հո-

ղամասը. այդտեղ դպրոցը իր ամբողջ ուսումնական-արտադրական աշխատանքը պիտի կատարի կոլտնե-սության, խորհրդատեսության ընդհանուր արտում, ընդհանուր բանջարանոցում, արհեստանոցներում և ընդհանուր մակադատեղում: Դրա համար ամեն մի դպրոց իր ուսումնական-արտադրական ծրագիրը պիտի կառուցի կոլտնտեսության կամ խորհրդատեսության ընդհանուր ծրագրի հիման վրա և՛ վորպես նրա բաղ-կացուցիչ մասը՝ մտցնել ձեռնարկության արդյունաբե-րի մեջ: Ձեռնարկության ընդհանուր պլանին դպրոցի մասնակցությունն ապահովելու և այդ մասնակցու-թյունը դպրոցի ամբողջ ուսումնա-արտադրական ծրա-գրի հետ կապակցելու և ուսման նպատակներին ստո-րագրակալ համար՝ պետք է ուսումնական-արտադրա-կան պլանը մշակելու անպայման մասնակցի ազդեցումը և կոլտնտեսության ներկայացուցիչը: Իսկ կոլտնե-սության ընդհանուր պլանի մշակմանը պետք է անպայ-մանորեն մասնակցի աշակերտության, պիտեների ներկայացուցիչը և ուսուցիչը: Այս հանգամանքը մեզ կապահովի դպրոցի իսկական ներգրավումը ձեռնար-կության արտադրական պլանի մեջ, կապահովի ուս-ման իրական չափերի մասնակցությունը արտա-դրական աշխատանքի հետ:

Յեթե մենք դպրոցի ամբողջ ուսումնական-արտա-դրական աշխատանքի խնդիրը լուծենք վոր թե դպրո-ցական հողամասի, վոր ել «սեփական» աշտեսու-թյան, այլ ընդհանուր արտում, բանջարանոցում, մա-կարտանոցում, խորհրդատեսության և կոլտնտեսության արհեստանոցում և այլն, — այդ ժամանակ մենք իրոք ամբողջ ուսուցումը կկադրակցենք խորհրդատեսության և կոլտնտեսության աշխատանքի հետ:

Աշակերտների աշխատակեր խորհրդատեսու-թյուններում և կալտնտեսություններում

Յենելով վերելում տաճներից՝ լուծվում է նաև աշակերտների՝ բրիգադներում աշխատելու հարցը: Մանուկները, վորպես ընդհանուր կանոն, պիտի մաս-

նաեցեն, կոլտնտեսական ընդհանուր բրիգադներում, իրենց ուժերին համապատասխան աշխատանքներին: Մեր վարժիչով սխալ և այն գիծը, ըստ վարի պետք և կազմակերպվեն հատկապես զուտ մանկական բրիգադներ: Ամեն մի կոլտնտեսական և խորհրդատեսական բրիգադի աշխատանքում, վոր կատարվում և վորոշ պլանի կամ նրա մի մասի իրագործման համար, կան աշխատանքի աշխատի բնագավառներ, վորոնք կարող են կատարվել մանուկների ջանքերով: Իսկ հատկապես առանձին մանկական բրիգադների ստեղծումը կարող և վորոշ դեպքերում մանուկներին հնարավորությունից զրկել ձևով բերելու այն, ինչի մենք ձգտում ենք՝ վերականգնելով դպրոցը պոլիտեխնիկական հիմունքներին վրա, այն և՛ հասարակական արտադրական հիմնական ձևերին ծանոթանալը, արտադրական հիմնական պրոցեսներին մասին գիտական հասկացողություն ստանալը և ժամանակակից աշխատանքի հիմնական գործիքներին հետ վարվելու կարողություն մշակելը: Վորոշվեալ զուտ մանկական առանձնացած բրիգադն իր ուժերով և մենակ անկարող և կատարել դյուզատնտեսական աշխատանքների ամբողջ կոմպլեքսը: Բաժանվելով կոլտնտեսական կամ խորհրդատեսական ընդհանուր բրիգադների վրա, կատարելով իրենց ուժը պատած վորոշ աշխատանք՝ յերեսաները հենց այդտեղ ել կոնսենս իրենց աշխատանքի կապը բրիգադի ընդհանուր աշխատանքի հետ և միաժամանակ կհանդիսանան գիտակից վկաներ՝ բրիգադի տարած ամբողջ աշխատանքի: Այս, իհարկե, բոլորովին չի նշանակում, վոր աշխատանքների վորոշ բնագավառներում (բանջարանոցում կամ այգում գեղարույտեր հավաքելու և նման աշխատանքների համար) չպետք և ստեղծվեն զուտ մանկական բրիգադներ: Այնտեղ, ուր աշխատանքների բնույթը թույլ և տալիս, կարելի չէ, գուցե և նույնիսկ անհրաժեշտ և այդպիսի մանկական բրիգադներ ստեղծել:

Աշխատանքի աշխատի գրումը հնարավորություն

կտա իրենց՝ մանուկներին մասնակցելու ընդհանուր կոլեկտիվ աշխատանքներին, կծանոթացնի կոլեկտիվ աշխատանքի կազմակերպմանը և կնպաստի այդ կոլեկտիվ աշխատանքի համար ունակություն ձևով բերելու:

Գյուլոցակամների աշխատանքի վարժարումը

Գյուլական տարրական դպրոցի աշխատանքի վերականգնումը, ուսումը արտադրական աշխատանքի հետ կապելու հիման վրա՝ դնում և մեր առաջ մանկական աշխատանքը վարժարելու հարցը: Այստեղ առանց աշխատելու յանք և հայտարարվի, վոր մանկական աշխատանքը, ստորադասված լինելով ուսման նպատակներին, միաժամանակ և հանդիսանում և արտադրական աշխատանք, ստեղծում և նյութական արժեքներ, վորոնք պիտի գործադրվեն դպրոցի աշխատանքների բարելավման վրա, բացի այն ծախսերից, վորոնք (այդ նպատակով) կոլտնտեսություններն և խորհրդատեսություններն են անելու՝ մասնակցելով ընդհանուր կրթության իրականացման և դպրոցի պոլիտեխնիկացիայի գործին: Այն ծախսերը, վորոնք կոլտնտեսություններն ու խորհրդատեսություններն անելու յեն ընդհանուր կարգով, նրանց կողմից պետական առաջադրությունների կատարումն և, և այդպիսի ծախսերը չեն կարող մանկական աշխատանքը վարժարելուց հրաժարվելու պատճառ ծառայել: Կատարելով վորոշ արտադրական ֆունկցիաներ և ստեղծելով նյութական արժեքներ՝ մանուկներն իրենց աշխատանքի համար պիտի ստանան այն չափով, վոր չափով նրանց աշխատանքը արտադրական և հանդիսանում, և վոչ մի առանձին «մանկական» ցանց կամ տարբերակներ հնարելու կարիք չկա այդտեղ:

Մանուկների աշխատանքի վարժարումը, պիտի կատարվի միաժամանակ դպրոցի միջոցով, և վոչ թե դպրոցականներին առանձին-առանձին, և պիտի ծառայի մի-միայն դպրոցի կարիքներին, դպրոցի կենցաղի բարելավման և չքավոր աշխատանքի կարիքներին: Բոլոր

դարձրոցականները, ամբողջ մանկական կոլեկտիվը, ուսուցիչներին հետ միասին, պիտի հանդիսանան տերն ու տնորենը ծախսերի հոգւածները վորոշելիս և ծախսերը կատարելիս: Իրենց կոնֆերանսներում կամ ժողովներում, ուր դպրոցն իր աշխատանքների հանրագումարն է կազմում, պիտի քննվի նաև այդ խնդիրը: Իսկ կոլտնտեսութեան և խորհրդատեսութեան պարտականութեաններին մեջ պիտի մտնի մանկական աշխատանքի հաշվառման մեթոդները և ձևերը՝ հարցի մշակումը՝ աշակերտութեան ու պիոներների ներկայացուցիչների և ուսուցչի ու դուղատնտեսի հետ միասին:

Ի՞նչ մանկական աշխատանքներ կան

Վորպեսզի ձիւտ վորոշվի դպրոցականների աշխատանքի տեղը և նրանց վերապահվի վորոշ աշխատանք՝ բավարար չափով արտադրական պրոցեսներին տիրապետելու և աշխատանքային ունակութեաններ ձեռք բերելու համար, պետք է ամեն մի կոլտնտեսութեան ու խորհրդատեսութեան մեջ նշել, թե վորտեղ կարելի չէ դործադրել մանկական աշխատանք և դրանով վերացնել յերեխաներին նրանց ուժերից վեր աշխատանքով ծանրաբեռնելու ամեն հնարավորութեան: Աշխատանքների այսպիսի ցանկ պիտի կազմվի վոր թե կենտրոնից, այլ տեղերում, այն է՝ կոլտնտեսութեաններում և խորհրդատեսութեաններում և անպայման աշակերտների, պիոներների ներկայացուցիչների, ուսուցչի, դուղատնտեսի և բժշկի մասնակցութեամբ: Կենտրոնը՝ իհարկե, պարտավոր է տալ ղեկավար ցուցմունքներ, բայց դրանք չպետք է ձիւտ ուղղամենտացիայի և մանրամասն մշակված նորմաների բնույթ կրեն, վորովհետև այդ դործում պիտի հաշվի առնվեն ամենից առաջ տեղական պայմանները: Աշխատանքների ցանկը կազմելիս, պետք է լինել խիստ ուշադիր և խնդիրները պետք է քննարկել բազմակողմանի կերպով: Պետք է ուղղակի ասել, վոր միայն բժիշկը և նույնիսկ ամբողջ

Առողջկոմատը¹⁾ չեն կարողանա ձիւտ վորոշել այդ հարցը: Իրեն որինակ կարելի չէ բերել հետևյալը: Քաղհանը բժշկական և մանկավարժական տեսակետից թեթև աշխատանք է²⁾, իսկ դուղատնտեսի տեսակետից դա — դժվար աշխատանք է: Վերջին կարծիքն այնուամենայնիվ ձիւտ է՝ չնայած քաղհանի յերեւութական հեշտութեան: Այս որինակից տեսնում ենք, վոր դուղատնտեսի, աշակերտների, պիոներների և ուսուցչի մասնակցութեանն այստեղ պարտադիր է:

Աշխատանքների ցանկը կազմելիս, պետք է հոգալ ամենից առաջ այն մասին, վոր հնարավորութեան տըրվի աշակերտներին ծանոթանալու ամբողջ ձեռնարկութեանը, արտադրական հիմնական պրոցեսներին: Մանուկների աշխատանքից չահվելու վորը ձգտում ենք, պիտի պիտի վճռական հակահարկված տալ, վորովհետև մանուկների աշխատումը խորհրդատեսութեան կողմից ստուգելու մեջ ստորադասվում է ուսման նպատակներից: Յերեխաները հանդիսանում են տեսականորեն և գործնականում աշխատանքի ուսումնասիրող, իսկ կոլտնտեսութեանը և խորհրդատեսութեանը, վորպես սոցիալիստական ձեռնարկութեաններ, հանդիսանում են կառուկիստական աշխատանքի վաշի և այդ աշխատանքի դպրոց:

Մանկական աշխատանքի նորմաների մասին

Աշխատանքի ցանկը վորոշելու հետ պետք է վորոշվեն նաև մանկական աշխատանքի նորմաները, վորպեսզի կանխվի ծանր աշխատանքով նրանց ծանրաբեռնելու ամեն մի հնարավորութեան: Դրա համար պետք է միշտ

1) 1930 թ. հրատարակած «Մանկական դ. տ. աշխատանք» դրուկում՝ յերև 17, հայտարարվում է, վոր աշխատանքի ցանկը պետք է կազմված լինի Առողջկոմատի կողմից:

2) Մ. Դ. Ոսինցովի «Գիւղի կոլեկտիվացումը և դպրոցի դուղատնտեսացումը» դրուկում քաղհանը համարվում է ամենաբիշարվածութեան պահանջող աշխատանք:

հիշել, վոր այստեղ դրված է վոչ թե մանկական «բան-
վորական ուժի» խնդիրը, այլ մանուկների ուսման խըն-
դիրը, և վոր նորմաների գերակատարումը կարող է
վառնալ մանուկների առողջությունը և վորպես հետե-
վանք դրա՝ կարող է նրանց մեջ հակակրանք ծնել զեպի
աշխատանքը:

Մանկական աշխատանքի (այդ նորմաները նույնպես
չեն կարող վորոշվել կենտրոնի կողմից¹⁾ նորմաների
վորոշելն էլ կախված է տեղական պայմաններից և դյու-
գատնական արտադրության բնույթից: Միայն
պայմանների հաշվառումը և գյուղատնտեսական ար-
տադրանքի բնույթը—պլյուս հասակի և մանուկների
առողջական դրության հաշվառումը՝ կարող են ապա-
հովել այդ հարցի ճիշտ լուծումը: Այստեղ կենտրոնում
առանձին փորձեր են յեղել մանկական աշխատանքի
նորմաները վորոշելիս, բայց մեր կարծիքով՝ դա հա-
ջողությամբ չի պատկվել. այդ մասին վկայում է 1930
թվի տպագրված յերկու գրքույկների պարզ համեմա-
տությունը:

Դրանցից մեկը՝ «Մանկական գյուղատնտեսական
աշխատանք»-ը²⁾ հայտարարում է, վոր «այդ աշխա-
տանքների ռացիոնալ դրման պրակտիկան» կանխա-
դրում է մանուկի աշխատանքի ժամանակի հետևյալ
նորմաները.— 8—9 տարեկանի համար աշխատանքա-
յին ժամի տևողությունը հավասար է մեծի³⁾ աշխա-
տանքային ժամանակի տևողության $\frac{1}{2}$ -ին, 10—12-ը՝
 $\frac{1}{6}$, 13—14-ը՝ $\frac{1}{5}$: Մյուս գրքույկը՝ «Գյուղի կույկ-

1) Մանկական աշխատանքների ցանկը և նորմաները վորոշելու
հարցն այժմս պիտի դրավի Լուստոգիումատի, Հոդոգիումատի, Կոլ-
տնականորնի և Առժողկոմատի ուշադրությունը՝ այն իմաստով,
վոր ցուցմունքները կենտրոնում ստույգ կերպով մշակված լինեն և
տեղերին հայտնվեն:

2) Պետհրատ, 1930 թ. Ս. Ի. Իսայևի և Վ. Ֆ. Կարմանովի
խմբագրությամբ, էջ 100:

3) Մեծի 8 ժամյա աշխատանքի որվա հաշվով:

տիվացումը և դպրոցի գյուղատնտեսացումը¹⁾ տրվ-
յալներ և բերում են. Պոդյապոլյսկու բրոշյուրից հե-
տևյալ հայտարարությամբ.

— «Այս աղյուսակով կարելի չե չափել նաև մա-
նուկների աշխատանքը», ուր ասվում է, թե 10—11
տարեկան յերեխաները կարող են կատարել մեծի աշ-
խատանքի $\frac{1}{30}$, 12—13 տարեկանները՝ $\frac{1}{20}$, 14—15 տա-
րեկանները՝ $\frac{1}{12}$ մասը:

Ինչպես տեսնում ենք, այստեղ ներկայացված են
յերկու տարրեր կարծիքների և դժվար է վորոշել, թե
դրանցից վորով պետք է ղեկավարվել: Ճիշտ չեք լինի
ասել, թե նորմաներից մեկը ճիշտ է, իսկ մյուսը՝
սխալ: Այդ կախված է չրջանի պայմաններից, գյուղա-
տնտեսական չրջանի բնույթից: Որինակի համար վերց-
նենք գյուղատնտեսական արտադրանքի մի տեսակը —
ճակնդեղը. մի չրջանում ցանում են եկկենդորֆականը,
վորը խորը չի գնում հողի մեջ, և մանուկների համար
հեշտ է հաշվաքելը. մի այլ չրջանում ցանում են «բար-
բես», վորը համարյա ամբողջովին թաղված է հողի
մեջ: Այս բազուկի հավաքելը, հողից քաշել հանելը մի
գեպքում պահանջում է այլ տևողություն ու ուժի լա-
րում, մի ուրիշ գեպքում՝ այլ տևողություն ու լա-
րում: Հետևաբար մանկական աշխատանքի նորմաները
պիտի վորոշվեն տեղերում ազրոնոմի, ուսուցչի, բժշ-
կի, աշակերտության և պիտենրների ներկայացուցիչ-
ների կողմից՝ այն դիրեկտիվ ցուցմունքների հիման
վրա, վորոնք պիտի մշակված լինեն կենտրոնում:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ—ՓՈԴՁՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԴՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Դպրոցի ուսումնական—արտադրական աշխատանքի
չաղկապումը կյտնտեսության և խորհանտեսության
աշխատանքի հետ, դպրոցի ուսումնական—արտադրա-
կան պլանը խորհանտեսության կամ կյտնտեսության
արգֆինպլանի մեջ մտցնելը՝ բոլորովին չի նշանակում,

1) Մ. Դ. Ոսեցկով, 1930 թ. «Работник просвещения»-ի
հրատարակություն:

թե դպրոցի ուսումնական-դաստիարակչական խնդիրներն անտեսվում են լայն կերպով գրված զանազան դե-տողությունների, փորձերի և այլ աշխատանքների մի-ջոցով: Յեթե դպրոցի ուսումնական-արտադրական պը-լանի վորոշ մասն անկարերի յե գործնականորեն անց-կացնել կոյտնտեսության կամ խորհանտեսության ընդ-հանուր աշխատանքների սխտեմի մեջ, ապա կոյտնտե-սությունն ու խորհանտեսությունը պարտավոր են դըպ-րոցներն ապահովել իրենց տրամադրության տակ յեղած բոլոր նյութերով և ստեղծել դպրոցի համար այնպիսի պայմաններ, վոր լիուլի հնարավորություն կտան անցկացնել կրթական-դաստիարակչական աշխատանքը: Բայց այս չի՞ նշանակում արդե՞ք, թե այնուամենայնիվ անհրաժեշտ է, վոր դպրոցն ունենա «իր դպրոցական տնտեսությունը»: Մեր կարծիքով՝ վո՛չ, չի նշանա-կում, վորովհետե դպրոցական հատուկ հողամասում կատարված աշխատանքների բոլոր նպատակներն ամ-բողջապես կարելի յե իրագործել խորհանտեսության կան կոյտնտեսության ընդհանուր տնտեսության մեջ:

Տեսնենք, թե ինչ նպատակներ են հետապնդում մերձդպրոցական հողամասերը: Ընկ. Շիրանովի հող-վածում¹⁾ այդ նպատակները ներկայացված են այս-պես.

1. «Կուլտուրական բույսերի և անասունների բուծ-ման գյուղատնտեսական գործնական յեղանակների ու-սումնասիրությունը և գործադրումը, ներառյալ ման-կական հասակին մատչելի մեքենայական աշխատանքի ձևերը:

2. Կենսաբուսական, ֆիզիայի և ֆիզիկայի տար-րերի ուսումնասիրությունը, վարպետի հողագործու-թյան ուսցիմալ ձևերի ելուրթունքը պարզ լինի մանուկ-ների համար:

3. Բացառել մանուկներին, վոր ուսցիմալ հողա-գործության լայն գործադրումն իրականացալի յե մի-

այն գյուղատնտեսության սոցիալիստական ուղիներով ցարգանալու դեպքում:

4. Կուսակցության և կոմբինային իշխանության ձեռնարկումների ուսումնասիրությունը՝ գյուղատնտե-սությունը նոր և բարձր հիմքերի վրա վերակառու-ցելու համար: Դրա համար գյուղատնտեսական ամեն մի խնդիր պետք է կապվի փորձի հետ, վոր վերաբերում է գյուղատնտեսական բույսերի և անասունների ուսում-նասիրության, կամ գյուղատնտեսական արտադրու-թյան ֆիզիկական պրոցեսների կամ ֆիզիկական որեմե-ների ուսումնասիրության (աշխատանք գյուղատնտե-սական մեքենաների վրա):

Կարելի՞ յե այս նպատակներին հասնել վոչ թե դպրոցական հողամասերի միջոցով, այլ ընդհանուր տնտեսության աշխատանքների միջոցով: Այո՛. կարե-լի յե: Վերևում արդեն մատնանշված է, թե ինչպես աշակերտները գործնականում կապակցում են իրենց աշխատանքը կոյտնտեսականների և խորհանտեսական-ների ընդհանուր աշխատանքի հետ: Միայն կոյտնտե-սության և խորհանտեսության ցրինակների վրա կա-րող են դիտվել և ուսումնասիրվել գործնականորեն կի-րավոր դանադան ագրո-տեխնիկական ձևերը, ևս առա-վել՝ ուսումնասիրվել կուսակցության և կոմբինային իշխանության՝ գյուղատնտեսությունը նոր և բարձր հիմունքների վրա վերակառուցելու ձեռնարկում-ները, վորովհետե կուսակցության զլխավոր գիծը հաս-կանալ և ուսումնասիրել կարելի յե միայն գործնական աշխատանքի և կոյտնտեսության ու խորհանտեսության դասակարգային թշնամու դեմ մղած պայքարի որինակ-ների վրա: Իսկ յեթե դպրոցն ուսումնական նպատակ-ների համար պետք է ունենա, ասենք թե, թուռուն (մի քանի հատ), վոչխար, կամ մի այլ ընտանի կենդանի, ապա ընդհանուր կոյտնտեսական կամ խորհանտեսական տնտեսության մեջ պետք է հնարավորություն տրվի նրանց ընտրել իրենց փորձի համար կենդանիները և նը-

«В помощь агрономизации школы» Ժողովածու:

բանց վրա դիտողութիւններ ու աշխատանքներ կատարել: Այդ դիտողութիւններէ հետեանքները կլինեն վոչ թե քիչ, այլ շատ՝ այն պատճառով, ինչ որ այդ փորձի համար զպրոցին հատկացված կենդանիները չեն դադարում իրենց «մերձգլորցական մակապատկում», այլ ընդհանուր կոյտնտեսական կամ խորհանտեսական բա-կում, վերսկսեալ այստեղ հարաւոր է վոչ մի-այն դիտել փորձի յենթակա կենդանին կամ թուշունը, այլեւ այն համեմատել ուրիշ կենդանիներէ և թուշունն-րի հետ: Նույնն եւ պետք է ստել և ընդհանուր բան-ջարանոցի վերաբերյալ, ուր կարելի չէ մեկ կամ մի քա-նի մարդեր հատկացնել աշակերտներին դիտողութիւն-ներ ու փորձեր կատարելու համար: Նույնը կարելի չէ անել նաև մեքենաների վերաբերյալ: Յետեւ դպրոցը և ձեռնարկութիւնը (խորհանտեսութիւնը և կոյտնտե-սութիւնը) կկարողանան ճիշտ կազմակերպել այս աշ-խատանքը՝ աշակերտներէ հետաքրքրութիւնը դեպի ի-րենց աշխատանք-ուսումը կլինի անհաւի բարձր և կվե-րածվի մանկական ակտիվութիւնն և հնարամտութիւնը դանաղան ձևերի: Այստեղ կարող են դպրոցը, աշակերտ-ները, կամ ատանձին խմբերը փորձի յենթակա կենդա-նիներէ, մարդերէ կամ մեքենաներէ չեփութիւնը վերց-նել:

Փորձի այսպիսի դրման խոչըր դաստիարակչական նշանակութիւնն այն է, ինչ որ այս բոլորը կլինի վոչ թե իմ «սեփական դպրոցականը», այլ ընդհանուր կոյտնտե-սական կամ խորհանտեսականը, ուր դպրոցականներն իրենց կողման վերապես ընդհանուր մեծ կոյտնտեսութիւն մի մասը:

Դպրոցական կազմակերպում

Իհարկէ այլ կերպ է դրված ուսում-արտադրական աշխատանքի խնդիրը այն տեղերում, ուր դեռ չկան խորհանտեսութիւններ, կոյտնտեսութիւններ և ՄՏԿ: Այլ կերպ է դրված վոչ թե այն մտքով, ինչ որ դպրոցի աշխատանքի վերակառուցումը պոլիտեխնիկական ըս-կողորններով կարող է այստեղ ձգձգվել՝ սպասելով,

ինչպէս ասում են, համապատասխան պայմաններէ, այլ այն մտքով, ինչ որ ուրիշ ձևեր պիտի տրվեն այդ աշխա-տանքին և այլ հնարավորութիւններ պիտի ուղտադործ-վեն: Դպրոցի աշխատանքի վերակառուցման և վերակի բարձրացման անկարելիութեան մասին յեղած հայտա-բարութիւնները վճռականապէս վոչ մի ըննադատու-թեան չեն դիմանում: Կոյտնտեսութեան, խորհանտեսու-թեան և ՄՏԿ բացակայութիւնը չի նշանակում, թե այդ տեղերը կորված են ընդհանուր յեռուն կյանքից, սոցիալ-իստական շինարարութիւնից: Այդպիսի տեղում նույն-պէս թափով շինարարական աշխատանք է կատարվում, արշավ է տեղի ունենում կապիտալիստական տարրերի դեմ, նախադարձաւորութիւնն է ստեղծվում են նախադր-յալներ սոցիալիստական ձևերով տնտեսավարելու հա-մար: և դպրոցը պիտի դառնա այդ աշխատանքի և պայ-քարի գործակալ մասնակիցը:

Այսպիսի տեղերում, ուր բացակայում է կոյտնտե-սութիւնը, խորհանտեսութիւնը և ՄՏԿ-ը, պետք է լինեն դպրոցական հողամասեր, ուր դպրոցական դպրոցն իր ամբողջ աշխատանքը պետք է տանի: Այդ հողամասը դպրոցի համար հանդիսանում է մի տեսակ անցողիկ ձև, կոյտնտեսութիւնն ստեղծելուց հետո դպրոցական այդ հողամասը պիտի միացվի ընդհանուր կոյտնտեսութեան՝ դրանից բոլոր հետեանքներով:

Բայց քանի դեռ գոյութիւն ունի հողամասը, այ-սինքն՝ քանի դեռ կոյտնտեսութիւնն չկա, դպրոցի ա-տանքն և գլխավոր խնդիրը այդ հողամասի աշխատանք-ներում պետք է լինի՝ ակտիվ մասնակցութիւնն ցուցա-նելու և իրենց ակտիվութեան կողմէն կոյտնտեսութեան հա-րկերը սովորելու: Կամ չըջանալ կոյտնտեսութեան հա-մար միզող պաշարում-այդ հողամասի վրա մանկա-կան կոյտնտեսութիւնը աշխատանք կազմակերպելու, մանկական կոյտնտեսութիւնը աշխատանքներէ մեջ մեծերին ներգրավելու կոյտնտեսութեան մեջ լայն հասարակական աշխատանք ծավալելու միջոցով: Այդ ամբողջ աշխատանքն անպայ-ման պետք է կապակցվի չըջանում յեղած դանաղան տեխ-նիկական սարքավորումներէ, ձեռնարկութիւններէ,

մեքենաների ոգտագործման հետ՝ միացնելով մանուկ-
ները ուսումը արտադրական աշխատանքի և հասարա-
կականորեն ոգտավետ գործունեություն հետ:

Դպրոցական հոդամասը պետք է իսկապես վոր ու-
նենա ուսումնա-ցուցադրական բնույթ, և դպրոցին ոգ-
նելու խնդիրը խորհրդային որդանների, կոոպերացիայի
և այլոց կողմից պետք է վոր առանձնապես սուր դրվի,
վորովհետեւ ԺԿՍ¹⁾ վորոշումը, վորը գյուղական դպ-
րոցների տարրական գյուղատնտեսական կրթության
հարցում մի շարք պարտականություններ և դրել գյու-
ղատնտեսի, կոոպերացիայի և գյուղխորհուրդների վրա,
մինչ որս վոր կողմից չի կատարվում: Գյուղական
դպրոցին ոգնելու հարցը պետք է հասցվի ամեն մի
գյուղխորհուրդին և միջոցներ պետք է ձեռք առնվեն, վոր
ամեն մի գյուղխորհուրդ և ամեն մի հոդային համայնք
իրոք ապահովեն դպրոցի աշխատանքը դպրոցական
հոդամասի վրա: Այդ վորոշումով ժճավում է դպրոցի
հոդամասի համար անհրաժեշտ սերմերի, բաշող ուժի,
գործիչների և պարարտացման հարցը: Այդ բոլորը
պետք է արվի դպրոցին գյուղխորհուրդի, գյուղատնտե-
սական կոոպերացիայի, հոդգողկոմատի որդանների և
այլ կազմակերպությունների կողմից: Բոլոր կազմա-
կերպությունների և ադրոնոմի կողմից դպրոցին ոգնու-
թյուն ցույց չտալը պետք է դիտվի վորպես կարևոր պե-
տական առաջադրություն զանցառություն:

Իսկ վորտեղ բացակայում է կոլտնտեսությունը,
խորհտնտեսությունը կամ ՄՏԿ, պետք է դպրոցի աշ-
խատանքների մեջ մեծ տեղ դրվեն Լճակուրսիաները
դեպի մոտակա ձեռնարկությունները, հենակաշանները
և դեպի մյուս շրջաններում գտնվող հեռավոր խորհտն-
տեսությունները և կոլտնտեսությունները:

Աշխատանքի սենյակների մասին

Մեր ասանները դպրոցի ուսումնական-արտադրա-
կան աշխատանքի դրման մասին, կոլտնտեսություն և

խորհտնտեսություն հետ ունեցած՝ դպրոցի կապի մա-
սին, չեն ժխտում, մեր կարծիքով, գյուղական դպրո-
ցում լավ դրված աշխատանքային սենյակ ունենալու
հարցը, այլ բնդհակառակը՝ կանխադրում են այդպիսի
լավ սարքավորված սենյակի առկայությունը: Շատ դի-
տողություններ կան, վոր գաշտում անկարելի յե կա-
տարել, յերը հարկավոր է ըմիական փորձեր անել
(որինակ՝ սերմերի աշրկը): Ահա հենց սրա համար էլ
հարկավոր է մի տեանակ լաբորատորիա: Մենք կարծում
ենք, վոր այդպիսի լաբորատորիա պիտի լինի լավ կա-
հավորված աշխատանքի սենյակը, վորը, կապված լի-
նելով դպրոցի ամբողջ ուսումնական-արտադրական աշ-
խատանքների հետ, պետք է յերեխաների մեջ առաջ ըե-
րի տեխնիկական շարժում, գյուտարարություն և այլն:
Այդպիսի աշխատանքի սենյակի սարքավորումը և կազ-
մակերպումը նույնպես պետք է լինի գլխավորապես
իրենց՝ մանուկների գործը: Մանուկներն ուսուցչի ղե-
կավարությամբ պետք է պատրաստեն ամեն տեսակի
նյութեր, ցուցադրական դիադրամաներ, ալյուսակներ,
նկարներ, հոդի նմուշներ, գյուղատնտեսական միասա-
տունների կոլեկցիաներ և այլն և այլն: Չպետք է մոռա-
նալ, վոր այդ ամբողջ նյութերը պետք է համապատաս-
խանեն տվյալ շրջանի գյուղատնտեսություն բնույթին
և ուղղությունը:

Խորհտնտեսությունները և կոլտնտեսությունները,
իսկ ուր այդպիսի չկան՝ գյուղխորհուրդները և այլ
կազմակերպությունները պարտավոր են ոժանդակել
այդպիսի աշխատանքային սենյակի սարքավորմանն այն
բոլոր նյութերով և անոթներով, վոր անկարելի կլինի
չինել մանուկների ձեռքով:

Եխկուրսիսն աշխատանքը և կապը փորձակայան-
ների հետ

Դպրոցի գործունեությունը չի ահմանապիակվում
շրջանի զանազան ձեռնարկությունների, կոլտնտեսու-
թյունների և խորհտնտեսությունների հետ ունեցած

¹⁾ ԺԿՍ վորոշումը 15/IX, 1929 թ.:

կապով: Գյուղատնտեսական արտադրութեան պրոցեսներին ավելի յրիվ ծանոթացնելու նպատակով, պետք է լայնորեն ծավալել եքսպորտինները դեպի այլ կողմերտնտեսութեանները, խորհանտեսութեանները, ձեռնարկութեանները և փորձակայանները: Մասնավորապես գյուղացի կապը Հոգժողկոմատի փորձնական հիմնարկներին հետ, ինչպիսիք են դոնալ կայանները, մինչ որս յերեւել և վաճ վաճի կողմից չի դրվել: Երբեք սրանց ոգնութեանը կարող է չափազանց ելական աղղեցութեան ունենալ գյուղացի աշխատանքները վրա: Եքսպորտինները դեպի այլ տեղերը՝ մանուկներին այլ փորձակայաններին նվաճումներին ծանոթացնելու նպատակով, մասնակցների հաշտցը լայնացնելու նպատակով, մեծ նշանակութեան ունի գյուղացի համար: Վորովհետեւ մի շարք յերեւելիքներ, վոր նրանք գյուղատնտեսական արտադրութեան մեջ չեն տեսնում, կարելի չի դիտել փորձակայաններում: Փորձակայաններն իրենք ել կարող են իրենց նվաճումները գյուղացի միջոցով հաղորդել գյուղատնտեսական արտադրութեանը՝ կոյանտեսութեան և խորհանտեսութեան համար: Այլ ուղղութեամբ ել պետք է ոգտագործված լինեն այլ փորձնական կայանները:

Անընդհատ ուսումնական տարվա համար

Գյուղացի ուսումնական-արտադրական աշխատանքի կազմակերպման սկզբունքը կոյանտեսութեան, խորհանտեսութեան և ՄՏԿ աշխատանքների հիման վրա՝ ինչնին կանխադրում է նաև անընդհատ ուսումնական տարվան շտատափույթ անցնելու անհրաժեշտութեանը:

Գյուղատնտեսութեան տցիալիստական վերակառուցումը և նրա ինդուստրացումը կանխադրում են նաև գյուղատնտեսական աշխատանքների պլանային բաշխումն ամբողջ տարվա ընթացքում: Այսպես որինակ՝ անհատական տնտեսութեանների մեջ անասունների ծնելը յերեւել է միշտ փետրվար և մարտամիսներին (իսկ մենք յենթադրում ենք, վոր մեկ մոտ յերեւել բոլոր կովերի ծնելը միաժամանակ չփոփ լինի, վորովհետեւ մի ժա-

մանակ անշտի շտա կաթ և հալաքվում, իսկ մի ուրիշ ժամանակ կաթ բոլորովին չի ճարվում: Մենք այդ ճշողը մեր խորհանտեսութեաններում և կոյանտեսութեաններում կազմակերպելու յենք այնպես, վոր ամբողջ տարվա ընթացքումն ել միշտ ծնող կովեր ունենանք: Գյուղատնտեսական մեքենաները կազմակերպված ոգտագործումը կողկալի սկստորի մեջ նույնպես չափազանց աարբեր և անհատականից: Այս բոլոր ձեռնարկումները պետք է մոցվեն այն հաշվով, վոր կատարվի գյուղատնտեսական աշխատանքների պլանային բաշխում ամբողջ տարվա ընթացքում:

Վորպեսզի իսկապես կապակցվի գյուղացի աշխատանքը գյուղատնտեսական արտադրութեան հետ, մեկ անհրաժեշտ է ձգտել գյուղացում շտատափույթ կերպով անընդհատ ուսումնական տարի մոցնել: Անընդհատ ուսումնական տարին հարկավոր է նաև նրա համար, վոր մեծ ընդհատումները գյուղացի աշխատանքում վատ են աղղում աշակերտների հտաաղղիմութեան վրա նրանով, վոր մեծ ընդհատումից հետո անհրաժեշտ է լինում վերհիշել տալ մանուկներին այն բոլորի մասին, ինչ նրանք ստացել են, առնել թե, անցյալ ուսումնական տարում:

Անընդհատ ուսումնական տարվա հարցը պետք է դրվի ավելի մծական կերպով, քան դրված է յերեւել մինչ որս: Այլ ի հարկե չի կարող նշանակել, թե աշակերտների հանդատութեան համար ընդհատումներ չպիտի լինեն: Այդպիսի ընդհատումներ հանդատութեան համար կարելի չի և պետք է լինեն տարվա մեջ մի քանի անգամ:

Ծրագրերի և ուսումնական պիտույքների մասին

Վերակառուցելով գյուղական գյուղացի աշխատանքն արտադրութեան սկզբունքով, կազմակերպելով անընդհատ ուսումնական տարի՝ կազմված գյուղատնտեսական արտադրութեան բոլոր պրոցեսների հետ, անհրաժեշտ է առանձին ուղղորդելու դարձնել գյուղական գյուղացի ծրագրերի և դատագրերի վրա: Հիմա մենք գյուղացի

աշխատանքը պետք է կառուցենք նոր ձևով, չունենալով նոր ուսումնական ձեռնարկներ, հաճախ չունենալով դպրոցում քիչ թե չատ բովանդակվող ընթերցանութային գիրք, վոր համապատասխաներ պոլիտեխնիկացիայի սկզբունքներին:

Հիմա, յերբ մեր իրականության ամբողջ պրակտիկայով հաստատված է մանկական արտադրական աշխատանքի կադմակերպման անհրաժեշտությունը կոյունտե սական, խորհոտեսական և ՄՏԿ-ի տնտեսություններին սխտեմում, մենք գործնականորեն խնդրի ենք դնում, վոր գյուղական դպրոցը կոլեկտիվացման համար մղվող պայքարին մասնակից դառնա: Մենք գեռ ևս ուսումնական ձեռնարկներում հանդիպում ենք մանկական աշխատանքը կղզիացած պատկերացնող սկզբունքների, դպրոցական դաճաճ տնտեսությունների: Որինակ՝ մի քանի ուսումնական ձեռնարկներում ընդգծվում են աշակերտի մոմենտներ «Մանուկները մեծ հետաքրքրությամբ իրենց տնային հողամասերում սարքում են փոքրիկ ծաղկանոցներ» («Մանկական գյուղատնտեսական աշխատանք», հրատ. 1930 թ. էջ 39):

Հարց է ծագում—ինչո՞ւ իրենց տնային հողամասում և հատկապես փոքրիկ ծաղկոցում: Ինչո՞ւ չպատրաստել կոյունտեսության և դպրոցի համար ընդհանուր ծաղկանոցներ: Կամ յեթե նույնիսկ դպրոցի հողամասում, առաջ ինչո՞ւ փոքրիկ, հատկապես «խմ» և վոչ ընդհանուր ծաղկանոցում, վորը կարող է մշակվել դպրոցականների ձեռքով:

Միանգամայն պարզ է, վոր մանուկներին մեկուսացնելու գրոյթները սխալ են, և նոր դպրոցի կառուցման համար աշխատող մանկավարժը պետք է քննադատաբար մոտենա գործնականում դպրոցի պոլիտեխնիկացման խնդիրներին չհամապատասխանող հին դասադրքերին և ձեռնարկներին:

Նման վրիպումներ մենք ունեցել ենք նաև գոյություն ունեցող դպրոցի ծրագրերում:

Այստեղ ամենից առաջ պետք է ընդգծել գյուղատն-

տեսական հարցերի ամբողջական սխտեմի բացակայությունը: Յեւ յեթե ուսման 2-րդ և 3-րդ տարում դպրոցում տեղ են բռնում գյուղատնտեսության արտադրութային հիմնական ձեռքին ծանոթանալու հարցերը, ապա ուսման 4-րդ տարում այդ խնդիրները վերանում են մեջ տեղից: Չորրորդ ուսումնական տարվա ծրագրի այդ 12 թեմաներից կա միայն մի ընդհանուր թեմա. «Քանի՞նք դասակարգի հետ՝ կոլխոզներին համար»: Բայց վոչ այդ թեմայում, վոչ ևլ մանավանդ մնացած թեմաներում մի բառ անգամ չկա, վոր վերաբերել աշակերտներին գյուղատնտեսության աշխատք. պրոցեսների տեսակետներին ծանոթանալու մասին: Միանգամայն հասկանալի յե, վոր այստեղ չկա աշակերտների իմացության պլանաչափ աճում, բոլոր տարիներին ուսուցման փոխադարձ կապ: Միանգամայն պարզ է, վոր այստեղ անհրաժեշտ են այնպիսի ուղղումներ, վորպեսզի գյուղատնտեսական արտադրութային տարրերը մտնեն ուսման 4 տարվա ծրագրի մեջ, վորպեսզի ծրագրի մշակման հետեանքով աստիճանաբար աճել աշակերտների գիտությունը և վորպեսզի այդ ծրագիրը անցնելու հետեանքով աշակերտները ձեռք բերեն գյուղատնտեսական գիտելիքների մի վոչոչ գումար:

Սա մեկն է այն հիմնական պայմաններից, վորը պետք է ապահովված լինի ծրագրերում:

Հարկավոր է նույնպես, վոր նյութը ծրագրերի մեջ ուղղորդակ կերպով դասավորված լինի և թեթևացած այն բոլորից, ինչ ավելորդ է և հարկավոր չէ տարրական դպրոցին:

Այսպես որինակ. «Մեր հոգատարությունը կոլխոզի մեքենաների և գործիքների մասին» թեմայում, ուր խորհուրդ է տրվում յերեսաներին գյուղատնտեսական արտադրութային գործիքների պատմությունն անել, ասվում է. «Յերեսաները իրոք կարող են անել գործիքների կարգացման պատմությունը: Փայտով, ապա բահով կարելի յե փորփրել հողը և մենակ փորել հողը»... Պատմության մեջ այսպիսի «խորացումներից» թեթևա-

նորո՛ւ հաշվին նպատակահարմար է զնեւ զյուզատնտե-
սական այլ՝ մանակահան հասկացողութեան մոտիկ՝
հարցեր :

Երազրերում կան նաեւ ատանձին տեղեր, վոր անմի-
ջապես պետք է ուղղել: Այսպես սիրնակ. «Աշխատել
պետք է միասին ընդհանուր գործի համար» թեմայում
ուսված է: «Բերքի եւ կոյտնտեսութեան տոնը լավ ասիք»
նույնիսկ հիշելու կոյտնտեսութեան քննադատն՝ կուլակին-
քին: Սա արդեն անպետք է: Դասակարգային թշնամին
— կուլակը, կոյտնտեսութեան կատաղի թշնամին, վորը
համատարած կոյնկոխվացման հիման վրա մեր կողմից
լիկվիդացիայի յետ յենթարկվում, մեր արջավին այդ կա-
տաղի զխմադրողը իր մասին մեզ հիշեցնում է ամեն ոք
եւ ամեն ժամ. դրա համար եւ զպրոցի ամբողջ աշխատան-
քը պետք է կապակցված լինի դասակարգային պայքարի
պայմանների հետ: Իսկ ինքը նոր զպրոցը պետք է գրա-
վի միանգամայն վորոշ տեղ դասակարգային պայքա-
րում: Նա պիտի պայքարի գյուղական մյուս կողմա-
կերպութեանների հետ միասին կոյնկոխվացման հե-
տադա հաջողութեանների համար:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԲԱԴԻՐԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Խորհունտեսութեան բանվորներին, բաւրակներին եւ
կոյտնտեսականներին մանկավարժական աշխատանքի
մեջ առաջ քաշելու մասին

Ներկայումս էջական խնդիր է՝ ուսուցչական կադ-
րերի ստեղծումն ընդհանուր ուսման եւ զպրոցի պոլի-
տեխնիկացման ձեռնարկումներն ապահովելու համար:
Նպատակ չունենալով յուսարանելու այն բոլոր հարցերը,
վոր կառված են մանկավարժական կադրերի գործի լուծ-
ման հետ, վոր բնկնում է Լուստոնկոմատի վրա, զբաղ-
վենք միայն խորհունտեսական բանվորներին, բաւրակ-
ներին եւ կոյտնտեսականներին մանկավարժական աշխա-

տանքի մեջ առաջ քաշելու եւ մանկավարժական կադրեր
վերապատրաստելու խնդրով:

Գյուղական զպրոցի աշխատանքը նոր ձևով՝ պոլի-
տեխնիկական հիմունքներով վերակառուցելը, նրան կոյ-
տնտեսութեան, խորհունտեսութեան եւ ՄՏԿ-ին կապելը
եւ անընդհատ ուսումնական տարվան անցնելը՝ կարող
խնդիր են զնում մանկավարժական կադրեր պատրաստե-
լու մասին՝ հենց կոյտնտեսութեան եւ խորհունտեսութեան
ներսում: Այստեղ ատանձին ուշադրութեան պետք է հա-
կացվի կոյտնտեսութեան եւ խորհունտեսութեան լայնա-
դույն հարվածայիններին, վորոնց անպայմանորեն պետք
է աշխատանքի քաշել՝ վորպես մանկական աշխատան-
քի հրահանգիչներին եւ ղեկավարներին գյուղատնտեսու-
թեան մեջ: Ամենմի խորհունտեսութեան եւ կոյտնտեսու-
թեան պարտավոր է լայնադույն հարվածայիններին, մա-
նավանդ կոմունիստներին, կոմսոմոլիստներին եւ պիո-
ներական ջոկատներին առաջնորդներին առաջ քաշել այդ
աշխատանքի համար, վորը պետք է հանդիսանա վոր-
պես նրանց մանկավարժական գործունեւութեան առաջին
քայլը, վորպեսզի հետագայում նրանցից լայնորն ընտր-
վեն՝ զանազան կուրսեր կամ հիմնարկներ ուղարկելու եւ
նրանցից մանկավարժներ պատրաստելու նպատակով:
Այս խնդիրը պիտի զրկւած լինի վորպես կարեւորագույն
խնդիր եւ պետք է իրագործվի ընդհանուր աժեւում: Հի-
մա նշանակալի չափով պետք է պահանջներ զրկեն բոլոր
մանկավարժական կուրսերին եւ ստացիոնար ուսումնա-
կան հիմնարկներին, վորպեսզի նրանք խորհունտեսական
բանվորներին, կոյտնտեսականներին եւ բաւրակներին
չառ ընդունեն: Ընդհանուր ջանքերով պետք է բեկում ա-
ռաջ բերել յերիտասարդական այդ խավի արամադրու-
թեանների մեջ՝ մանկավարժական հիմնարկների մեջ ներ-
գրավելու համար, ինչպես վոր մենք այդ արդեն ձեռք
ենք բերում տեխնիկական եւ գյուղատնտեսական զպրոց-
ները նվաճելու գործում:

Գյուղական ուսուցչի վերապատրաստման մասին

Մեր առաջ դրված է գյուղական ուսուցչի վերապատրաստման կարևոր խնդիրը, վերապատրաստման իրող կարողանալը գեղեցիկ պոլիտեխնիկական հիմունքներով վերակառուցվող գյուղական դպրոցը: Հատուկ ուշադրություն պիտի դարձնել միանգամայն ճիշտ այն կարծիքին, թե դասակարգն ինքը պետք է դաստիարակված լինի: Սրա համար պետք է ուղտադործել գյուղական ուսուցչին վերապատրաստելու բոլոր ձևերը, վոր մեր տրամադրությունն տակ ունենք: Այդ ձևերի թվին պետք է դասել ուսուցչին համար կազմակերպվող գյուղատնտեսությունից մերաբերյալ պանապան կոնֆերենցիաները, արտադրական պրակտիկան և հեռակա ուսումը: Այդ կոնֆերենցիաներ կազմակերպելու գործի մեջ անպայման պետք է ներգրավել գյուղատնտեսներին և գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկներին:

Այս գործի մեջ մեծ տեղ պետք է զբաղի ուսուցչի գյուղատնտեսական արտադրական պրակտիկան: Գյուղական դպրոցների ուսուցչներին արտադրական պրակտիկայի տեղեր հատկացելու խնդրի ապահովումը նույն աստիճանի վրա պետք է դրվի, ինչ վոր գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկների սաների համար է: Արա հետ միասին պետք է ծավալել հեռակա գյուղատնտեսական կրթությունը ուսուցչներին մեջ: Մինչդեռ այդ բանը մինչ որս թեթևագնահատված է յեղել: Գյուղություն ունեցող Գյուղատնտեսական կրթության Հեռակա ինստիտուտը կարող է և պետք է այդ գործին սպասարկել: Գյուղական տարրական դպրոցի ուսուցչի պարտավոր է կապվել այդ ինստիտուտի հետ, վորպեսզի ճիշտ ղեկ իր վերապատրաստման գործը:

Այն կարևորագույն խնդիրը, վոր ընկնում է ուսուցչի վրա, այն է, վոր նա թե՛ իր սեփական վերապատրաստությունը և թե՛ դպրոցի վերակառուցման գործը կա-

րող է տանել միայն այն դեպքում, յերբ նա ինքը գործոն մասնակցի խորհրդատեսություն կամ կոլտնտեսություն աշխատանքներին: Այս մենք պիտի պահանջենք ամեն մի ուսուցչից: Այս դեպքում գյուղական դպրոցի ուսուցչին իսկապես վոր ճիշտ կորոշի և կգտնի գյուղական տարրական դպրոցի ղեկավարի իր տեղը, զբաղողի, վորը հիմնված է պոլիտեխնիկացման սկզբունքներին վրա և լիովին կապված է արտադրություն հետ:

Վնոական շրջադարձ պիտի ընդհանուր ուսումը և դպրոցի պոլիտեխնիկացումը

Գյուղական տարրական դպրոցի պոլիտեխնիկացման գործում մեծ պարտականություններ են ընկնում հողային որգանների, կոլտնտեսական տնտեսի և մյուս գյուղատնտեսական կազմակերպությունների վրա: Առաջին հերթին մենք պետք է ընկենք գյուղատնտեսի տրամադրությունը, գյուղատնտեսական ձեռնարկություններին ղեկավարներին և բոլոր հողային և կոլտնտեսական որգաններին ղեկավարներին տրամադրությունները: Պրակտիկան ցույց է տալիս, վոր այստեղ շատ դեպքերում ամեն ինչ այնքան էլ կարգին չէ, ընդհանուր կրթությունը և դպրոցի պոլիտեխնիկացման ոճանդակելու համար այս բոլոր որգանները և նրանց բոլոր ղեկավարները պիտի պատասխանատու լինեն այնպես, ինչպես իրենց անմիջական աշխատանքների կատարման համար:

Մենք, որինակ, գյուղատնտեսի տարրական դպրոցի աշխատանքներին անպայմանորեն մասնակցելու մասին վորոշում ունենք, բայց վորպես ընդհանուր կանոն այդ վորոշումը չի կատարվել ու չի կատարվում: Գյուղատնտեսին անցյալում շատ հիշեցումներ ենք հրապարակել այն մասին, թե նա ինչ պիտի անի և ինչպես պիտի աշխատի: Բայց այդ հիշեցումներից վոր մեկի մեջ չի ասված, թե ինչ պետք է անի գյուղատնտեսը գյուղական դպրոցում: Այստեղ ուղղում ենք ընդգծել, վոր նրա վրա դրված է մեծ և չափազանց պատասխանատու

աշխատանք, վարք նա պարտավոր է կատարել իր մյուս
աշխատանքներին հետ միասին:

Գյուղատնտեսի խնդիրները

Այն խնդիրները, վարքը պետք է բնկեն գյուղա-
տնտեսական պերտության վրա, հետևյալն են:—

Գյուղատնտեսը պետք է մասնակցի դպրոցի գաղա-
փանդման դործին, մանկավարժական աշխատանքնե-
րին: Գյուղատնտեսը պետք է գիտենա, թե յե՛րբ և ի՛նչ
է ավանդույթ տարրական դպրոցում: Նրա աշխատանք-
ների պլանին մեջ, վորպես բաղկացուցիչ մաս, պետք է
մտնի այս պարտականութեան կատարումը:

Գյուղատնտեսը պետք է մասնակցի դպրոցի գյու-
ղատնտեսական աշխատանքների ծրագիրը կազմելուն:
Առանց գյուղատնտեսի չի կարելի գյուղատնտեսական
արտադրութեան մեջ կատարելիք դպրոցի աշխատանք-
ների աշխարհի ծրագիր կազմել, վորովհետև դրանից չի
կարող գլուխ հանել վո՛չ դպրոցը, վո՛չ գյուղական ու-
սուցիչը: Իսկ յեթե մենք դպրոցի ուսումնական-ար-
տադրական աշխատանքը որդանապես կապում ենք կու-
տնտեսութեան կամ խորհրդատեսութեան ընդհանուր աշ-
խատանքների հետ, ապա աշխարհի ծրագրի կազմելը
պետք է տեղի ունենա անպայման գյուղատնտեսի մաս-
նակցութեամբ:

Գյուղատնտեսը պետք է ղեկավարի և ցուցմունք-
ներ տա մանուկների գյուղատնտեսական արտադրու-
թեան մեջ կատարելիք դործնական աշխատանքներին մա-
տին: Անց համար պարզ է, վոր մանուկները մասնակե-
ցում են գյուղատնտեսական աշխատանքներին ուսուցչի
ղեկավարութեամբ: Բայց դա չի աղաւում գյուղատն-
տեսին՝ աշակերտներին և նույնիսկ ուսուցչին ցուց-
մունքներ տալու և աշխատանքների ղեկավարութեանը
հիշտ կերպով զննելու պարտականութեանից և պատա-
խանաւորութեանից:

Գյուղատնտեսը մասնակցում է դպրոցական դանա-
զան ցուցահանդէսներին, վորոնք արտացոլում են զրպ-

րոցի նախնուհները գյուղատնտեսական աշխատանքների
մեջ:

Գյուղատնտեսը մասնակցում է մանկական աշխա-
տանքների նորմաները մշակելու և այդ աշխատանքների
ցանկը կազմելու գործին: Նա ոչնում է մանկավար-
ժական կազմի վերապատրաստմանը:

Վերջապես նա պարտավոր է տարրական դպրոցում
գյուղատնտեսական հարցերին վերաբերող կոնսուլտա-
ցիոն աշխատանքներ կատարել:

Այն տեղերում, ուր չկա խորհրդատեսութեան, կու-
տնտեսութեան և ՄՏԿ, ուր կան դպրոցական հոգամա-
սեր,—գյուղատնտեսի պարտականութեանը հիմնակա-
նում այն է, ինչ թիւարկւած է վերելում: Վորպէսզի
դպրոցական հոգամասի աշխատանքի ուսումնա-ցուցա-
դրական բնույթն ապահովի, գյուղատնտեսը պետք է
դպրոցի ամբողջ աշխատանքների կոնսուլտացիան տա-
նի: Ամեն մի գյուղատնտեսի, իսկ դրանց թիւի հիմա
բաւական չափացել է, պարտականութեանն է ոչնել
դպրոցին նրա բոլոր գյուղատնտեսական ձեռնարկում-
ների մեջ:

Գյուղատնտեսական ուսումնական հիմնարկների մասին

Գյուղական դպրոցներին ոչնութեան ցույց տալու,
նրանց վորակը բարձրացնելու դործում կարելիոր գեր-
ունեն մեր գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկները:
Գյուղատնտեսական ԲՈՒՀ-ների, տեխնիկումների և կոյ-
նիկիո դպրոցների ցանցը նշանակելի չափով մեծացել
է: Հիմա անմիջականորեն գյուղատնտեսական արտա-
դրութեան մեջ վո՛չ միայն տարրական և միջնակարգ
գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկներն են ծախվ-
ում, այլ և արտադրութեան մեջ աշխատող բազմաթիւ
վուգեր, վորոնց թիւը պետք է ավելանա՝ չնորհիվ այն
տարվող զծի, վոր դրանք քաղաքներից արտադրութեան
մաս են փոխադրվում: Անընդհատ արտադրական պրակ-
տիկան, ամբողջ ուսումնական-արտադրական աշխա-

տանքի այդ զեկալար ողակը, իր արժանի տեղն և դրա-
վում գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկներում :
Այս բոլորը ցույց են տալիս, վոր գյուղական տարրա-
կան դպրոցը բավականին ոգնութուն կարող և ստանալ
իր աշխատանքների համար :

Մինչ այս մենք վկա յենք յեղել կապի համարյա
կատարյալ բացակայության՝ գյուղատնտեսական կր-
թական հիմնարկներ և գյուղական տարրական դպրոցի
միջև : Տարրական դպրոցին ոժանդակութուն ցույց
տալու բացակայութուն, նախաձեռնության բացակա-
յութուն—ահա՛ ինչն և բնորոշում գյուղատնտեսական
կրթական հիմնարկների աշխատանքը : Այն ինչ մեր բո-
լոր գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկները վոր-
պես սոցիալիստական կուլտուրա ձեռք բերելու և ստեղ-
ծելու հենակետեր, պետք և ախիւթ մասնակցեն կուլ-
տուրական հեղափոխության խնդիրների լուծման և նրա
կարեւորագույն ողակի՝ ընդհանուր կրթության իրա-
կանացման ու պոխտեխնիկացման հիման վրա դպրոցը
վերակառուցելու գործին :

Ընդհանուր և պարտադիր կրթութուն մտցնելը,
վորը լայն բաղա յե ստեղծում կադրերի նպատաստման
գործի համար, պահանջում և, վոր բոլոր գյուղատնտե-
սական կրթական հիմնարկները այս բնագավառի աշ-
խատանքները հասարակական—քաղաքական շահալը-
դության պատշաճ բարձրության վրա դնեն :

Ինչո՞ւ պետք և արտահայտի այդ կրթական հիմ-
նարկների մասնակցութունը գյուղական տարրական
դպրոցի աշխատանքներին : Նրանով, վոր նրանք պետք
և մասնակցեն մանկավարժական կադմի վերապատ-
րաստման գործին : Դրա համար կան նախադրյալներ,
ինչպես՝ ուսումնական սարքավորում, գրադարաններ,
մանկավարժական կադրեր և այլն, վոր կրթական հիմ-
նարկներն իբրեւ հենակետ կարող են ոգտագործվել այդ
աշխատանքի համար : Ամեն մի կրթական հիմնարկ կա-
ռուցում և իր աշխատանքն աշխպես, վոր հասնի այդ
հարցի լուծմանը :

Պետք և կադմակերպել կոնֆերենցիաներ՝ գյուղա-
տնտեսական առարկաների ծրագրերն և մեթոդիկան
մշակելու համար : Այստեղ պետք և ոգտագործվեն վու-
գերի, տեխնիկոմաների, գյուղյերիս դպրոցների ու-
ժերն ու փորձը :

Պետք և մասնակցել գյուղատնտեսության վերա-
բերյալ գյուղատնտեսական և գիտական նախնուների
ցույցահանդեսներ կադմակերպելու գործին, վորպեսզի
աշակերտները և գյուղական ուսուցիչը կարողանան նը-
րանց միջոցով լայն ծանոթանալ վաչ միայն իրենց շըր-
ջանի, այլ և ամբողջ Միության և արտասահմանի գյու-
ղատնտեսության նախնուներին :

Պետք և ոժանդակել, վոր դանապան տեսակի գյու-
ղատնտեսական և այլ կամպանիաներ կադմակերպվեն :
Մանկավարժական կադմն ու աշակերտութունը կարող
են այստեղ շատ բանում դպրոցին ոգնել :

Պետք և գյուղատնտեսների կոնսուլտացիա կադմա-
կերպել նրանց ուսումնական—մեթոդական աշխատանք-
ների մասին : Վուգերն ու տեխնիկոմաները գյուղատն-
տեսների կոնֆերենցիաների միջոցով կարող են և պետք
և նրանց կոնսուլտացիա տան ուսումնա—մեթոդական
հարցերի վերաբերյալ :

Ամեն մի գյուղատնտեսական կրթական հիմնարկ—
ուսանողները և մանավանդ մանկավարժական կադմը—
պետք և խիստ լուրջ կերպով մտածեն և քնեն ընդհա-
նուր կրթության իրականացման և պոխտեխնիկական
հիմունքներով գյուղական դպրոցը վերակառուցելու
գործում իրենց բաժին բնկած ոգնութունը ցույց տալու
հարցերի մասին :

Պետք և բեկում մտցնել աշխատանքների մեջ

Հողային, կոյունաեսական, խորհրտեսական և
կոոպերատիվ կադմակերպությունները դեռ միայն ա-
ռաջին, այն էլ անբավարար քայլերն են արել ընդհանուր
կրթության և դպրոցի պոխտեխնիկացմանն ոգնելու
գործում : Վորպես ընդհանուր կանոն՝ այդ գործով մո-

տիկից չեն պարագում: Այստեղ իրենց աշխատանքի ե-
լուծվումը բմբոնելու հարցում չառ խառնաշփոթու-
թյուն կա: Իրեն որինակ վերցնենք քաղվածք մի յերկ-
րային հողային վարչության հաշվետվությունից, վորը
հաղորդում է. «Ստացված են տեղեկություններ 10
չրջաններում ընդհանուր կրթության և դպրոցի պոլի-
տեխնիկացման համար ծավալված աշխատանքների մա-
տին (միջնակարգ, աղյ յերկրում, ներառյալ նաև մի ավտո-
նոմ մարզ, 100) շրջան է. Ս. Կ.): Այն կարևոր հար-
ցերը, վորոնց վերաբերյալ շրջնապետին ընդհանուր
կրթության և պոլիտեխնիկացիայի տպարկում ծա-
վալում է իր աշխատանքները՝ համաձայն յերկրային
կոմիտեի պուցմունքների, հետևյալն են. —

Տվել են տեղեկություն

Շրջնորդածին կից կազմված են ընդհանուր
կրթության յեվ պոլիտեխնիկացիային ոժան-
դակող շրջանային հանձնաժողովներ (բջիշ-
ներ): 10 շրջան

Կազմված են աշխատանքների որացուցային
պլան ընդհանուր կրթության յեվ պոլիտեխնի-
կացիայի վերաբերյալ: 10 շրջան

Ամրացված է խորհանցություններին, կոլ-
սնեսություններին յեվ ՄՏԿ-ներին I ասի-
նանի յեվ գյուղակային դպրոց (ֆանի^օս. Ս. Կ.): 3 շրջան

I ասիսնանի յեվ գյուղերի դպրոցի ապա-
հովումը դպրոցական հոդամատով, սերմերով
յեվ ցեղային նյութերով: 2 շրջան

I ասիսնանի յեվ գյուղերի դպրոցներին
կից հասարակ գյուղատնտեսական լաբորա-
տորիաների կազմակերպումը (ո^օւր, ֆանի^օ
հաս յեվ ինչպե^օս. Ս. Կ.): 2 շրջան

Կազմակերպված են I ասիսնանի յեվ գյուղ-
երի դպրոցի բանվորական գեխի համար
աշխատանքի սենյ սկներ (ֆանի^օս. Ս. Կ.): 2 շրջան

Նախագծվում է ի նպատակ դպրոցների դրա-
մական միջոցներ բաց թողնել (վո^օրֆան է
նախագծվում. Ս. Կ.): 2 շրջան

Մասնագետների կազմակերպությունների
մասնակցությունը պոլիտեխնիկացիայի գոր-
ծին (ի^օնչ կազմակերպություններ յեվ ի^օնչ
մասնակցություն. Ս. Կ.): 2 շրջան

Գյուղատնտեսական մասնագետների մաս-
նակցությունը I ասիսնանի ուսուցիչների
գյուղատնտեսական պատրաստության գործին:

Այս իտիպեր «կարծ» հաշվետվությունից դժվար
է հասկանալ, թե աշխուժանալիք ի^օնչ է կատարվում:
Այստեղ հարցերի հասարակ թվարկումն է, վոր վոքե
վոչինչ չառող, և «տեղեկություններ» հաղորդող շր-
ջանների ստեղ հաշվառք:

Մի ուրիշ հաշվետվության մեջ գտնում ենք այս-
պիսի հարաբարություն.
«Ներկայումս մի քանի գյուղատնտեսական կրթա-
կան հիմնարկներ կատարված աշխատանքների մա-

սին տեղեկութիւններ են ստացված, վերոնցից յերև-
վում է, զոր մանկավարժական կազմը և ուսանողու-
թյունն աշխատում են ընդհանուր կրթութիւնը և պո-
լիտեխնիկացիան իրադրութեւում համար՝ մասնակցելով
կուրս-եւստաֆեւտային և շտուրմ-բրիգադներին՝ անց-
կացնելով կուլտչաւում և ագրոկուլտնտարչաւ։

1. Հատիկային կուլտուրաների ինտիտուտը—
5/1-ից մինչև 20/11 31 թ. I և II-ըզ կուրսի ուսանող-
ների ուժերով անց է կացնում ագրո-անգրագիտութեան
վերացման արշավ։

2. Հողաշինարարական տեխնիկումը 1/1-ից մինչև
20/11 I և II կուրսի ուսանողների ուժերով անց է կաց-
նում անգրագիտութեան վերացման արշավ։

3. Պուզաշովյան գյուղատնտեսական տեխնիկումն
աշխատում է ընդհանուր կրթութեան համար. 10 ու-
սանող անցկացնում են ագրո-անգրագիտութեան ար-
շավ. մանկավարժական կուրեկտիվի ուժերով անց են
կացվում 3 յերեկոյան դիւղյերիւ գալոց՝ 110 ունկըն-
դերների համար և I աստիճանի ուսուցիչների կուր-
սեր՝ 10 ունկըդերների համար։

4. Կապուստի-Յարսի.—I կուրսի ուսանողներն անց
են կացնում անգրագիտութեան վերացման արշավ, իսկ
մանկավարժական կուրեկտիվի ուժերով անց են կաց-
վում ուսուցիչների և II աստիճանի վուրսեր՝ 12 մար-
դու համար։

5. Բիելովսկու, Սնրդոբսկու, Տեմիրյադեվսկու, Ի-
վանովսկու, Վոյսկու, Աստարխանի, Ուրյուչինսկու,
Բաշատինսկու տեխնիկումների II կուրսի ուսանողները
1/1 31 թ. անց են կացնում անգրագիտութեան վերաց-
ման արշավի միամսակ։

Այստեղ նույնպէս դժվար է հասկանալ, թե ինչ է
կատարվում ընդհանուր կրթութեան և պոլիտեխնիկա-
ցիայի համար։

Տեղական հողվարչութիւնների հաշվաւորութեան-
ների այս քաղվածքները մենք բերեցինք ցույց տալու
համար, զոր նրանք քաջատութեան չեն և ներկայաց-

նում են մեր հողորդանների մեծ մասի պատկերը։ Այս
դրութեան պահանջում է շտապութեւ ուղղում և շր-
ջաւարձ գեպի ընդհանուր կրթութեան և գալոցի պո-
լիտեխնիկացման դործը։

Յաւոք սրան նույնպիսի դրութեան պիտի մատնա-
նչենք նաեւ կուրստեսական կազմակերպութեանների և
մեր գյուղատնտեսական տրեստների մեջ։ Այնպիսի
կազմակերպութեաններ, ինչպէս գյուղատնտեսական
տրեստներն են, վորոնք միակնում են մեր խորհանտե-
սութեանները, թիւում եր, թի պիտի գնային առաջից՝
որինակ և ողնութեան ցույց տալով կուրստեսական
սխաւեմին, վորովհետեւ նրանք ունեն գրա համար բո-
ւոր հնարավորութեանները. բայց... վերջերս հողմոլ-
կում ստիպված եր դեմ առ դեմ կանգնել մի աշտպիսի
հաշարարութեան։

«Ար Խորհանտեսութեաններում բանվորների բո-
ւոր յերեկաններն ընդգրկված են տարրական դպրոցնե-
րում, իսկ դպրոցներին մենք այս ու այն տեղ մի քեչ
միջոցներով սցնեցինք վերանորոգումներ անելու համար
հատուկ կիարտալում, դրա համար ել 1931 թվի մեր
Ֆինոլլանում ընդհանուր կրթութեան դործի համար վո-
չինչ չենք տալիս»։

Ել չիտեսնք այն մասին, զոր այստեղ արտացոլել
են նեղ-զործնական տեսակետներ և քողարկել և նը-
րանց առաջնորդող դերը չըջապատ կուրստեսութեան-
ների և գյուղական բնակչութեան հանդեպ, վորոնց
խորհանտեսութեանը պարտաւոր է և պետք է ողնի,—
այստեղից յերեկում է, վոր նրանք սխալ են հասկացել
իրենց անկիւններն ընդհանուր կրթութեան և պոլիտեխ-
նիկացմանն ոժանդակելու դործում։ Այս տրեստի տե-
սութեանը դաշտից դուրս է մնացել գալոցի պոլի-
տեխնիկացման դործին ոժանդակելու խնդիրը։

Այստեղ պետք է չեւալի և այն հանգամանքը, զոր
խորհրդային լայն հասարակայնութեանը—խորհանտե-
սական բանվորները, կուրստեսականները, պիտեմնե-
րը, կուս. և կոմյերկտ բժկներին հետ միասին և նրանց

տարածութեանն ի բնկում, կամ սովյալ նորմայի 22
տակար: Անցյալ աշխատանքների վարձը ցույց է տա-
լիս, վոր ցանկանալու և այդ հարցի ամբողջ պատաս-
խանտութեանը դիտակցելու դեպքում՝ իրոք կարող
ենք ոչնչել զպրոցին թե՛ նոր շինարարութեան և թե՛
հիմնական վերանորոգման մեջ:

Ամենից պռաջ պետք է ճիշտ և ռացիոնալ կերպով
որոշողորձել ամեն մի կոպեկը, վորը մտցված է բոլոր
կազմակերպութեաններէ ֆինաւանում և հատկացված է
բնոհանուր կրթութեան գործին: Այդ ի հարկէ չի նշա-
նակում, թե հարկավոր է այդ միջոցները 100-200-300
աւրկներով փոշխացնել և բաժանել առանձին-առանձին
զպրոցների վրա (իսկ աղջկանի տնայկնց յեղել և), այլ
այդ միջոցները կարելի չե և պետք է օգտագործել մի-
ասն զպրոցի շինարարութեան և հիմնական վերանոր-
ոգման համար:

Հոգային որդաններին, կորսնտեսական դժուր պետք
և ողբիլ ժողովրդական լուսավորութեան որդաններին՝
ծախարելով մասնաշաղկան շարժում բնակչութեան մի-
ջոցները զպրոցի շինարարութեան գործի համար մօրի-
լիցայիս յենթարկելու նպատակով: Այստեղ խնդիրն
այն է, վոր պետք է իրադարձել կառավարութեան վո-
րջումը՝ թե կոբակների բնակարանները զպրոցի հա-
մար պիտի հարմարեցնել և դյուղի լավ շենքերը զպրոց-
ների համար օգտագործել:

Զպրոցի կառուցման գործում պետք է առանձնա-
պես ընդգծել խորհանտեսութեաններին, կորսնտեսու-
թեաններին ներքին միջոցներին շինանյութերին մօրիլի-
րացիայի խնդիրը: Մեզ մոտ շատ տեղերում կարծում
են, վոր կառուցել կարելի չե միայն, յերբ շինանյութե-
րը քնքրված, ստացված կենտրոնացված չեն, մինչդեռ
կայմաթիւ շատ բաներ տեղում հարկյու հնարաւորու-
թեանը մտացվում է: Մեր խորհանտեսութեաններին և
կորսնտեսութեաններին լայն շինարարութեանը նույն-
պես հնարաւորութեան և տալիս հաճախ չօգտագործ-
ված, յերեմն աննշան, քնին չափով՝ շինարարական

նյութերը մի մասը հաւաքել զպրոցական կառուցման
խնդիրը լուծելու համար:

Յերկարպ—ոչնչել կորսնտեսականներին, միջակ ու
չքաւոր անհատականներին ընտանիքներին, վորոնց հա-
մար դաշտային աշխատանքների ժամանակ մանուկների
զպրոց գնալը տեղում և աշխատող ձեռքերի բացա-
կայութեանը տանը: Վարակալի այդ աշխատանքները
յերեւաններին չկորեն զպրոցից, խորհանտեսութեան-
ները, կորսնտեսութեանները և մեր հոգային մօրմի-
ները պետք է ոչնչն այդ բնտանիքներին: Այն փասին,
յերբ պետք է ոչնչն այդ բնտանիքներին և հնարա-
թե աղջկանի ձեռնարկումներ հարկավոր են և հնարա-
վոր և անցկացնել, միայնում է թեկուզ այն փաստը, վոր
մեր հոգային վարչութեաններինց մեկը, Հյուսիսային
մեր հոգային վարչութեանները իր առաջ, խորհանտեսու-
թեակարային հոգիարչութեանը իր առաջ 1931 թվի
թեաններին և կորսնտեսութեաններին առաջ 1931 թվի
պարնանացանի կամպանիայի ժամանակ այդ խնդիրը
գործնականորեն դրել է և լուծում է:

Բոլոր յերեւաններին համար զպրոցի հաճախումը ա-
յրհաւելու նույն այդ նպատակով է, վոր մեր մի քանի
խորհանտեսութեանները զպրոցական հասակի յերեւա-
ներ ունեցող և հետո ապրող լանվարներին զպրոցին
մտալի հոգամասեր են փոխադրել, վորտեղից արդեն
յերեւաններն առանց դժվարութեան, կարող են զպրոց
հաճախել: Կարելի չե նաև խորհանտեսութեան և կո-
տնտեսութեան հաւլին յերեւաններին. փոխադրել այն
վայրերից, ուր զպրոց չկա: Այս փորձերը պետք է ընդ-
հանրանան և տարածվեն խորհանտեսութեաններին և
կորսնտեսութեաններին մեջ:

Յերկարպ—զպրոցի կարիքներին, նրա շինարարու-
թեան կարիքներին համար պետք է առանձնապես հա-
կացնել, մշակել և ցանկ աշտպես կոչված «կուրսու-
րական հեկտարներ», վորի բերքն ամբողջապես պետք
է դրլի կուրսուրական շինարարութեան վրա: Չի կա-
րելի, ի հարկէ, բոլորի համար «կուրսուրական հեկ-
տարներ» նույնանման քանակ վորոշել, վորը պետք է
մշակի խորհանտեսութեանը կամ կորսնտեսութեանը:

այս կախած և խորհանտեսութեան կամ կորստեսու-
թեան կարգադրութեանց և չափից: Այստեղ կարելի
ալիւ է, վեր մարտնչում չափով պետք է ողորդու-
թեան բարձր հնարավորութեանները, վեր աւելի կորստե-
սութեանը կամ խորհանտեսութեանը:

Չարքարդ—պետք է ձեռք առնելն բոլոր միջոցները
զարգացնելի նյութական օարքաւորման համար, պետք
է արտերնապիկ զարգացնել և ապահովել նրանց աշ-
խատանքը սերներով ու հանքային պարարտանյութե-
րով, նրանց համար անասունները կենսաբանացած կեր և
ալիւ հասկացնել՝ զարգցել ուսումնական-վորձնական-
յուրադրական աշխատանքները համար:

Պետք է զարգացն ապահովել մանկական հասակին
համապատասխան դրժիքներով, հարմարութեաններով
և օարքաւորումով: Տնտեսական և կոոպերատիւ կադ-
մակերարութեանները մեծ հնարավորութեաններ ունեն
օարքաւորման դրժում զարգցելն ոգնելու: ամեն մի
կառնութեանով ի վիճակի յե զարգցի աշխատանքային
ունեակը կահավորելու համար հատկացնել աջակիւ
հատարակ բաներ, ինչպէս՝ տախտակե արկղեր, դանա-
ղան շէնք, մեխեր և ալիւ: Ամեն մի արհեստանոցում,
դարձնոցում կարելի յե նյութեր հատկացնել և հենց
ուրեանց ել շինել մանուկների հասակին հարմարեցրած
դրժիքներ:

Հիմարարդ—պետք է աննդի դորժը կանոնաւորել և
զարգացականներին համար առք նախաճաշ կադմակերպել:
կորստակենտրոնը և առանձին արեաններն ալիւ հարցի
վերաբերյալ հատուկ ցուցմունքներ են տալի: Առանձին
կորստեսութեաններին աշխատանքի վորժը վկայում է,
վար զմիւրը չե ալիւ դորժը կադմակերպել: Սարքաւոր-
ումն աշատեղ բարդ չե և չնչին ծախսեր և պահան-
ջում: Նույնը վերաբերում է նաև զարգացականներին
հարգաւորում և վորսնամաններով ոգնելուն: Այստեղ ամ-
բողջապէս հույս դնել կոոպերացիայի և մատակարար-
ող հիմնարկների վրա—չի կարելի: Նրանց ոգնելու
համար պետք է մորելիզացիա անել ներքին միջոցները:

Այսպէս են սնում արդեն շատ կորստեսութեաններ:
նրանք կադմակերպում են յերեխաների վորսնամանների
և հարգաւորի կարկատելու դորժը, հատկացնելով դրան
կար ու կարկատան իմացող կորստեսականներն ու կալ-
տեսականներն: մի քանի տեղերում տեղական ուժերով
կադմակերպում են մանկական կոչկեղների օրադրու-
թեան և ալիւ:

Վեցերարդ—միշտ պետք է հոյ տանել զարգ-
նյութական կարիքներին աննդհատ ապահովելու,
զարգցի վաւելիքի և յույսի մասին: Թե՛ խորհանտեսու-
թեաններում, Թե՛ կորստեսութեաններում պետի հարց
դրժում լինի, վոր զարգցը դանաղան սնտեսական պա-
կաններ (վալտի և ալիւ) պատճառով պարարտութեան
չունենա: Այս թերութեաններին շարքն ել պետք է դա-
ւել նաև զարգցի կահավորումը՝ նստարանները, սե-
ղանները, դրատախտակը և ալիւ: կորստեսութեաննե-
րը և խորհանտեսութեանները չեն կարող այս ինդիք-
ներն աշքաւոր ունել:

Ահա այն հիմնական ինդիքները, վորնց վրա պետք
է բեմելոված լինի մեր բոլոր կադմակերպութեաններին
ու չարքութեանը:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Մեր յերկրի կուլտուրական վերելքի դորժը — ընդ-
հանուր պարագայի օարքական կրթութեան իրականա-
ցումը, պաշար զարգցի արդիւնիւնիկացման համար,
վորի միջոցով մենք վերացնում ենք մտաւոր և Ֆիզի-
կական աշխատանքների խզումը,—պետք է դնել նոր,
տախտակ բարձր աստիճանի վրա, վորպէսզի սովորակարձ
մամանկում վերացվի կուլտուրական հեղափոխու-
թեան հետամնացութեանը սցիւալիստական արշալի
նդհանուր տեմպերից: Այս է պահանջում մեզանից
կուսակցութեանը, այս են պահանջում մեզանից մեր
յերկրի սցիւալիստական շխտարարութեան շահերը:

Պաշտպանական դպրոցի փորձերը բարձրացնելու և այդ դպրոցը պրոֆեսիոնական հիմունքներով վերակառուցելու գործում—մենք արել ենք մեծ աշխատանք՝ աշխատելով, փորձելով մասնաշաղկապները մեծացնել և մեծ խորհանդեսություններին և կոլեկտիվներին։ «Հենց այդ ամբողջական փաստն էր, որին խեղճությունով մենք և դպրոցի վերակառուցման խնդիրը»¹⁾։ Միայն հարկավոր է, փորձել ամբողջական հաստատուն լինելը բոլոր մարմիններին և կազմակերպություններին միասնական և համագործակցությամբ աշխատանքը—դպրոցն արտագրություն հետ կապելու հիման վրա խեղճությունով կառուցելու համար։ Մենք կհասնենք դրան՝ հնարավոր է, բոլոր խոչընդոտներին, փորձելով կհասնելու այդ հաստատվածին, հնարավոր դասակարգային թշնամու զրկմանը խեղճության ամենք, փորձելով կհեղձվի մեր կողմից։

Հոգաբան, կոլեկտիվական և կոոպերատիվ մարմիններին և խորհանդեսական կազմակերպություններին բաժին ընկած մեծ և պարտախանութային աշխատանքներին համար կարիք կլինի ուժերի և յետևողի մեծ լարում։

XV-րդ Համառոտական խորհուրդների համապատասխան իր փորձումներում արձանագրել է, թե պետք է «ՀԺՏԳ-ը, ՌՍՖՍՀ անբաժանելի մասնով Հոլոպոլիտատը և կոլեկտիվությունը, ինչպես և տեղական գործադիր կոմիտեները և խորհուրդները պարզորոշ կերպով սահմանեն ձեռնարկությունների և տնտեսավարների պարտականությունները դպրոցի հանդեպ՝ պատասխանատու դարձնելով ձեռնարկությունների, խորհուրդների և կոլեկտիվությունների ղեկավարներին դպրոցի պոլիտեխնիկացման համար։

Պարտավորեցնել ամեն մի ձեռնարկության, ինժեներին, գյուղատնտեսին, տեխնիկին և այլ մասնագետներին, վորպեսզի նրանք ոգնեն ուսուցչին պոլիտեխնի-

կացման ասպարեզում, նրա տեխնիկական ու գյուղատնտեսական վերապատրաստման գործում, ինչպես նաև յերթխաների մեջ տեխնիկական պրոպագանդ կազմակերպելու և արտադրական-տեխնոլոգիական քանգաններին ու կարիներին ցանցը ծավալելու գործում»։

Մեր բոլոր կազմակերպություններին վրա դրված պարտականություն կարելի է բաժանել և լրջությամբ պարտականությունը պահանջում է՝ անհատապես լինելով մարմինը ընդհանուր կրթություն ու դպրոցի պոլիտեխնիկացման դեմ տարված աշխատանքներին մեծ։

Պետք է բարձր աստիճանի հասցնել բոլոր կազմակերպություններին ղեկավարման գործը, վորպեսզի այդ ղեկավարությունը մեծ միայն յետ հմտ լայն մասնաշաղկապներ ակտիվությունից, այլ և գլխավորել այդ ակտիվությունը, վորպեսզի այդ ղեկավարությունը նպատակաշարքը բնագործադիր աշխատանքին հասկացվելիք ուշադրություն և ակտիվություն ուժեղանալուն։

Այդ աշխատանքներին մեծ պետք է ներգրավել լայն խորհրդային հասարակագիտությունը, կոլեկտիվական լայն մասնաշաղկապներին, չքաղաքներին, միջակներին, անհատ չքաղաք, միջակներին, խորհուրդների և կոլեկտիվությունների և բարձրակներին. ամբողջ գործը համակել սոցիալական և հարկավորություն մեր աշխատանքի գլխավոր այդ մեթոդների տարրերով, —ահա՛ թե ինչ և պայմանավորում ամբողջ գործի հաջողությունը։

Ընդհանուր կրթություն և դպրոցի պոլիտեխնիկացման մասնաշաղկապի շարժումն ուժեղացնել, դպրոցական աշխատանքները լայն հասարակական հակողություն յետքարկել—ահա՛ այն հիմնական պայմանները, փորձելով ասպարեզում և դպրոցական աշխատանքներին իրական բարելավումը և դպրոցը դարձնում են կոմունիստական դասակարգություն հասնողները։

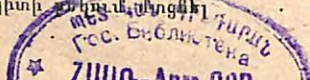
¹⁾ Ա. Բաբոյի ղեկավարման ընդհանուր կրթություն և համառոտական համապատասխանում։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդհանուր ուսումը և դպրոցի պոլիտեխնիկացման համար մզվող սլոյֆաբը սոցիալիստական արշավի բաղկացուցիչ մասն է	5
Դպրոցականներին արտադրական աշխատանքի մեջ ներգրավելու ձևերը	10
Կոլտնտեսությունը, խորհունտեսությունը, մեքենատրակտորային կայանը վարպետ դպրոցական աշխատանքների ղեկավարող սկզբունք	10
Դպրոցի ուսումնա-արտադրական ծրագիրը ձեռնարկության ընդհանուր արտադրական և տնտեսական ծրագրի բաղկացուցիչ մասն է	13
Դպրոցականների աշխատանքը խորհունտեսություններում և կոլտնտեսություններում	15
Դպրոցականների աշխատանքների վարձատրումը	17
Ինչ մանկական աշխատանքներ կան	18
Մանկական աշխատանքի նորմաների մասին	19
Ուսումնական-փորձական ցուցադրական աշխատանք	21
Դպրոցական հոգամասը	24
Աշխատանքի սեյակների մասին	26
Եփևորսիոն աշխատանքը և կապը փորձականների հետ	27
Անընդհատ ուսումնական տարվա համար	28
Ծրագրերի և ուսումնական պիտույքների մասին	29

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԿԱԴՐԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Խորհունտեսական բանվորներին, բատրակներին և կոլտնտեսականներին մանկավարժական աշխատանքի մեջ առաջ փաշելու մասին	32
Գյուղական ուսուցչի վերապատրաստման մասին	34
Վճարական շրջադարձ դեպի ընդհանուր ուսումը և դպրոցի պոլիտեխնիկացումը	35
Գյուղատնտեսի խնդիրները	36
Գյուղատնտեսական ուսումնական հիմնարկների մասին	37
Աշխատանքի մեջ պիտի ընդգրկվող	39
Ամփոփում	43

<< Ազգային գրադարան

NL0223382

48939 20 489. (1°/₄ в.)

48 939

С. КЛИМОВ

**ОБЩЕЕ ОБУЧЕНИЕ и ПОЛИТЕХНИЗАЦИЯ
СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ**

Госиздат ССР Армении
Эривань — 1982